

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut mezinárodních studií

Vliv Spojených států amerických v Nikaragui
v 80. letech 20. století

Bakalářská práce

Karolina Risingerová
Vedoucí práce: **PhDr. Kryštof Kozák Ph.D.**

Praha 2012

Bibliografický záznam

RISINGEROVÁ. Karolina, Vliv Spojených států amerických v Nikaragui v 80. letech 20. století. Praha: Karlova Univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2012. 51 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Kryštof Kozák Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce „Vliv Spojených států amerických v Nikaragui v 80. letech 20. století pojednává o postupech Reaganovy administrativy v tomto středoamerickém státu v letech 1981 – 1988 během jeho prezidentského mandátu. Bakalářská práce má být případovou studií proměny vnímání konceptu nevměšování v čase. Nejedná se pouze o popis událostí, ale i o hodnocení z pohledu mezinárodního práva a výzkum názorové odlišnosti autorů jak odborné literatury, tak tisku. Následuje analýza zjištěných argumentů zastánců a odpůrců Reaganovy politiky. Práce se dělí na 4 základní části, z nichž právě první se věnuje pojmům, které se vztahují k tématu práce a jsou zakotveny v dokumentech mezinárodního práva. Další kapitola poskytuje nejzákladnější přehled událostí v Nikaragui v 80. letech minulého století. Třetí část zkoumá nejrůznější argumenty, které autoři pokládali za důležité, a to s ohledem na přelom, který představuje konec studené války. Závěrečná kapitola analyzuje důvody autorů ze třetí kapitoly v návaznosti na časovou osu, ale i na právní dokumenty z první části.

Abstract

The Bachelor thesis "The impact of the United States of America in Nicaragua in 80's of the 20th century" deals with actions of the Reagan's administration in this state of the Central America in the years 1981 – 1988 during his presidential mandate. The bachelor thesis is supposed to be the case study of the changing understanding of the concept of non-intervention in time. It is not only the description of events, but also the evaluation from the point of view of the international law and the research of the differences in opinions of the authors as of the scientific literature, so of the press. This is followed by the

analysis of the arguments of supporters and critics of the Reagan's policy. The thesis is basically divided into four parts. The first one is about the terms, which are related to the topics of the thesis and are stipulated in the international law. The following chapter provides a basic overview of events in Nicaragua in the 80's of the past century. The third part examines various arguments considered by authors as consider important, with regard to the turning point – the end of the Cold War. The final chapter analyses the reasons of the authors of the third chapter in relation to the timeline, but also to the legal documents from the first part.

Klíčová slova

Nikaragua, USA, studená válka, občanská válka, ideologie

Key words

Nicaragua, The U.S., Cold War, civil war, ideology

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Průhonicích dne 17. května 2012

Karolina Risingerová

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Karolina Risingerová

E-mail:

karolinars21@gmail.com

Semestr:

LS

Akademický rok:

2010/2011

Název práce:

Vliv Spojených států amerických na obyvatele Nikaraguy v 80. letech 20. století

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS 2011/2012

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.

Vedoucí práce (není povinné):

PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Téma jsem si vybrala pro svůj dlouholetý odborný zájem o politický vývoj ve Střední Americe v 2. polovině 20. století, především pak v Nikaragui a El Salvadoru. Téma vlivu Spojených států v této oblasti mi přijde velmi zajímavé a často kontroverzní. Pro svoji znalost španělštiny předpokládám, že budu mít lepší přístup ke španělským zdrojům, např. v elektronických databázích univerzit ve španělsky mluvících zemích.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Za cíl své práce si kladu rozbor odborné diskuze ohledně legitimacy vměšování do jiných států, což je jedno z klíčových otázek mezinárodního práva, a to na příkladu Nikaraguy v 80. letech minulého století. Budu hledat různé postoje k této kontroverzní otázce a také jejich změny v průběhu času, od tehdejších po současné. Na závěr se budu věnovat několika aktuálním paralelám k této problematice.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Téma představuje výzkum působení Spojených států amerických v Nikaragui během občanské války v 80. letech 20. století, a to z pohledu mezinárodního práva a odrazu událostí v pracích nejrůznějších autorů. Budu zkoumat důvody, proč bylo zasahování USA do nikaragujského vývoje správné nebo špatné. Jelikož se období vlády Sandinistické fronty národního osvobození (dále jen FSLN) v Nikaragui téměř časově shoduje s funkčním obdobím prezidenta Ronalda Reagana v USA, budu se zabývat především jeho zahraniční politikou vůči tomuto středoamerickému státu. Zhodnotím nejen právní hledisko Reaganova konání, ale jeho i přímý lidský dopad a změny v pohledu na jeho správnost v čase, především pak před rokem 1990 a po něm.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práci rozdělím na 4 základní části. V první z nich se budu věnovat otázce legitimacy intervence do cizího státu v obecnější rovině a vymezení pojmů týkajících se této problematiky v mezinárodním právu. V druhé části krátce shrnu základní údaje o dění v Nikaragui během amerického vměšování. Stěžejní třetí část se bude zabývat otázkou legitimacy intervence do jiných států a bude řešit rozdíly ve stanoviscích různých stran, jejich argumenty a změny během času, tedy od tehdejších postojů dodnes. Čtvrtá část se bude věnovat závěrům, které plynou ze třetí části a hledání paralel.

Osnova:

1) Nastínění otázky legitimacy intervence do cizího státu, vymezení základních pojmů této

problematiky v mezinárodním právu

2) Vývoj v Nikaraguy především v 80. letech - nejdůležitější fakta týkající se probíraného tématu, tedy především dění v Nikaraguy s ohledem na roli USA.

3) Odborná diskuze - kritika, případně podpora intervence. Bude se jednat o kritiku jak v USA, tak i například o soudobou reflexi ve Východním bloku. Co se týká časového vymezení, budu zkoumat diskuzi jak soudobou, tak dnešní.

4) Závěry plynoucí ze třetí kapitoly a hledání paralel

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Marcelo Alonso, *Central America in Crisis* (Washington: Washington, 1984).

George B. Tindall, David E. Shi, *Dějiny Spojených států amerických* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000).

David Nolan, *The Ideology of the Sandinistas and the Nicaraguan Revolution* (Institute of interamerican Studies: República Dominicana, 1985).

Gregory William Sand, *Soviet Aims in Central America, The case of Nicaragua* (Praeger: New York, 1989).

Peter H. Smith, *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S. – Latin American Relations* (Oxford University Press: New York, 2000).

John A. Booth, Christine J. Wade, Thomas W. Walker, *Understanding Central America* (Westview Press: Colorado, 2006).

Kimbra Krueger, „Internal struhhle over U.S. foreign policy toward Central America: An analysis of the Reagan Era“ *Presidential Studies Quarterly* 26, č. 4 (1996): 1034 – 1046, <http://search.proquest.com> (staženo 10. března 2011).

Jorge Alonso, „Una mirada a las elecciones de Nicaragua“ *Revista Nueva Antropología* č. 027 (1985): 99 – 110, <http://redalyc.uaemex.mx/> (staženo 20. dubna 2011).

Roberto González Arana *Nicaragua. Dictadura y revolución*“ *Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe* 6, č. 10 (2009): 231 – 264, <http://redalyc.uaemex.mx/> (staženo 20. dubna 2011).

Rosa María Torres „Nicaragua: Revolución y Alfabetización“ *Revista Nueva Antropología* 4, č. 015 – 016 (1980): 155 – 176, <http://redalyc.uaemex.mx/> (staženo 20. dubna 2011).

Gilles Bataillon, „Trabajo del antropólogo y trabajo de los testigos, la Mosquitía 1982 – 2007“ *Estudios Sociológicos* 26, č. 3 (2008): 509 – 555, <http://redalyc.uaemex.mx/> (staženo 25. dubna 2011).

Podpis studenta a datum

R. / 5.6. 2011

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře	<i>6.6. 2011</i>	<i>[Podpis]</i>
Garant oboru	<i>7.6. 2011</i>	<i>[Podpis]</i>

Obsah

1	Úvod	8
2	Otázka vměšování do cizího státu v mezinárodním právu	10
2.1	Úvod	10
2.2	Základní dokumenty	10
2.3	Rovnost států, nebo hierarchie?	12
2.4	Zasahování do vnitřních záležitostí států - právo, nebo jeho porušení?	13
2.5	Případ Nikaragua vs. Spojené státy americké	14
2.6	Závěr	15
3	Základní skutečnosti v případě intervence Spojených států amerických do Nikaraguy v 80. letech minulého století	17
3.1	Úvod	17
3.2	Základy politické historie Nikaraguy	18
3.3	Směrování k revoluci	19
3.4	Revoluční vláda	20
3.5	Volby v prosinci 1984	22
3.6	Postoj Sandinistů k lidským právům a občanským svobodám	23
3.7	Reakce Spojených států amerických na státní převrat a jeho průběh	26
3.8	Postoj Spojených států po nástupu Reagana a podpora Contras	26
3.9	Postoj ostatních zemí kromě Spojených států amerických k situaci v Nikaragui	28
3.10	Závěr	29
4	Proměna vnímání případu Nikaraguy v 80. letech 20. století v čase	30
4.1	Úvod	30
4.2	Soudobá reflexe a argumenty protistran	31

4.2.1	Soudobí zastánci v USA	32
4.2.2	Soudobá kritika v USA	33
4.2.3	Postoj dalších států Západu	33
4.3	Odchod Reagana, konec studené války a změna ve vnímání konceptu nevměšování	35
4.3.1	Zastánci v USA	35
4.3.2	Kritici v USA	36
4.4	Závěr	37
5	Změny ve vnímání Reaganovy zahraniční politiky vůči Střední Americe versus mezinárodní právo	38
5.1	Úvod	38
5.2	Počínání Spojených států a mezinárodní právo	38
5.3	Závěr	41
6	Závěr	42
7	Summary	44
8	Literatura	46
8.1	Odborná literatura	46
8.2	Dokumenty	48
8.3	Tisk	48
	Seznam použitých zkratk	51
	Přílohy	52

Kapitola 1

Úvod

Téma představuje výzkum působení Spojených států amerických v Nikaragui během občanské války v 80. letech 20. století, a to z pohledu mezinárodního práva a odrazu událostí v pracích nejrůznějších autorů. Téma jsem si vybrala pro svůj dlouholetý odborný zájem o politický vývoj ve Střední Americe v 2. polovině 20. století, především pak v Nikaragui a El Salvadoru.

Ve své práci budu zkoumat důvody, proč bylo zasahování USA do nikaragujského vývoje správné nebo špatné. Jelikož se období vlády sandinistické fronty národního osvobození (dále jen FSLN) v Nikaragui téměř časově shoduje s funkčním obdobím prezidenta Ronalda Reagana v USA, budu se zabývat především jeho zahraniční politikou vůči tomuto středoamerickému státu. Zhodnotím nejen právní hledisko Reaganova konání, ale i jeho přímý lidský dopad a změny v pohledu na jeho správnost v čase, především pak před rokem 1990 a po něm. Metodologicky bude moje práce případovou studií proměny vnímání konceptu nevměšování v čase.

Struktura mé práce spočívá ve čtyřech staťových kapitolách. První z nich se bude zabývat pojmy mezinárodního práva důležitých pro mou práci a mezinárodní právní dokumenty, v nichž se tyto pojmy vyskytují. Zároveň upozorním v této kapitole na případ Mezinárodního soudního dvora Nikaragua vs. Spojené státy americké.

Druhá kapitola bude především popisná, protože se pokusím nastínit průběh historických událostí v Nikaragui a zároveň reakci na tento vývoj ve Spojených státech. Také se pokusím objasnit přístup sandinistické vlády k lidským právům, protože toto dílčí téma je pro mou práci důležité.

Předposlední část se věnuje výzkumu odrazu v tisku i odborných pracích výše zmíněných událostí v čase. Nejdříve se zaměřím na soudobou reflexi, přesněji

řečeno na argumenty, které různí autoři používali jako důvody pro a proti americkému zasahování v Nikaragui. Pro dokreslení situace se budu zabývat i postojem ostatních zemí kromě Spojených států. Následně budu zkoumat posun názorů po roce 1990, tedy jak po skončení studené války, tak po odchodu Ronalda Reagana z funkce prezidenta, tak i po odchodu FSLN z vlády a ukončení občanské války.

V závěrečné kapitole budu analyzovat zjištěné skutečnosti, především argumenty, které budu zkoumat v předešlé kapitole, a pokusím se je zhodnotit i s odvoláním na mezinárodní právo. V této části si dovoluji nastínit i vlastní stanoviska a některé možné paralely případu Nikaragui.

Pro mou práci budou důležité především 3 základní typy literatury. Prvním z nich jsou dokumenty mezinárodního práva, jako je Charta OSN apod. Tyto prameny budu používat především v první staťové kapitole, ale budu se na ně odvolávat i v dalších částech.

Dalším druhem je odborná literatura, ať už se jedná o tištěnou literaturu v českých knihoven, nebo o odborné články v internetových databázích, např. *www.jstor.org* a další. Z tištěné literatury bych mohla jmenovat mnoho přínosných knih, ale vyzdvihla bych především tři. Nejdříve *Talons of the Eagle* od Petera H. Smithe, protože tato práce přináší nové postoje ke vztahům mezi Latinskou Amerikou a USA, argumentačně je tedy tato kniha velmi přínosná. Oblasti Střední Ameriky se věnuje práce *Understanding Central America* od Johna A. Bootha a kolektivu. Přínosem této knihy je v první řadě její pojetí středoamerického regionu jako celku a zasazení do každého státu do jeho kontextu. Ideologii Sandinistů se věnuje *The Ideology of the Sandinistas and the Nicaraguan Revolution* od Davida Nolana, který přináší nové pohledy na myšlenkové pozadí událostí.

Posledním a neméně důležitým druhem literatury jsou novinové články, které odrážejí náladu americké společnosti před rokem 1990 a po něm. Zde jsem čerpala často z *New York Times* a *The Washington Post*, ale i z dalších deníků. Tento druh použiji pro svou třetí staťovou kapitolu, protože právě zde se budu věnovat, jak jsem již řekla, reflexi událostí mezi různými autory. Z těchto novinových článků budu vybírat především ty, které přinášejí zásadní stanoviska, jelikož se často nejrůznější argumenty opakují.

Kapitola 2

Otázka vměšování do cizího státu v mezinárodním právu

2.1 Úvod

Problematika intervence do cizího státu, a může se jednat o intervenci ekonomickou, politickou i vojenskou, je i dnes aktuální a zároveň velice kontroverzní téma mezinárodního práva a mezinárodní politiky. Z historického pohledu není zasahování do vnitřních záležitostí a vývoje ničím výjimečným, především ve vztahu silnějších států vůči slabším. Dodnes ovšem otázka přípustnosti vměšování je téma, které rozděluje jak politický, tak akademický, tak i občanský svět.

V této kapitole se budu věnovat základním dokumentům, které souvisí s otázkou intervence do cizího státu v kontextu mezinárodního práva. Podrobná znalost těchto dokumentů pro mne bude důležitá po celou dobu psaní práce, jelikož budu zacházet s pojmy, které popisují. V druhé části této kapitoly budu hovořit o případu Nikaraguy a Spojených států, kterému se věnoval Mezinárodní soudní dvůr v letech 1984-1986.

2.2 Základní dokumenty

Na začátek bych ráda vyzdvihla nejdůležitější dokumenty, které operují s pojmy, jež budu používat ve své práci, jako je právo národa na sebeurčení, suverenity státu a vměšování do záležitostí cizích států.

Před Druhou světovou válkou hrál princip sebeurčení národa pouze malou

roli v mezinárodním právu. Již se sice objevoval jako politický koncept a hrál důležitou roli například při rozpadu Rakouska-Uherska, jeho garance v mezinárodním právu neexistovala.

Právo národa na sebeurčení bylo zakotveno až po roce 1945 v článku 1 (*Cíle OSN jsou ... rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů...*) a 55 (*...aby se vytvořily poměry stability a blahobytu pro pokojné styky mezi národy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů...*) Charty OSN. OSN (1945)

Tyto body byly využívány především během poválečné dekolonizace. Například rezoluce 1514 (XV) Valného shromáždění OSN vyhlašuje rychlé a bezpodmínečné ukončení kolonialismu ve všech formách a projevech a říká, že každý národ má své právo na sebeurčení. OSN (1960)

Právo národa na sebeurčení znamená jeho právo rozhodovat o svém politickém zřízení a kulturním, sociálním a ekonomickém vývoji a svobodně zvolit svůj mezinárodní status. Dnešní pojetí této zásady volá po umožnění národům zvolit si své zákonodárce a i tím určovat politický režim, ve kterém žijí, a to bez zasahování třetího státu (jakoukoli formou). (van den Driest, 2010, 36) A i toto určení je trochu problematické, protože operuje s pojmem národ, jehož definice je dodnes velice diskutabilní.

Charta OSN obsahuje ještě jeden bod, který je důležitý pro oblast zájmu této práce. Jedná se o článek 2, který ustanovuje kategorický zákaz (jus cogens) použití síly při řešení mezinárodních sporů. Toto pravidlo ovšem zakazuje i vojenskou asistenci opozičním skupinám, a to za všech okolností. (van den Driest, 2010, 36) Kategorické odmítnutí použití síly má ovšem dvě výjimky. První je článek 43, který zavazuje členské státy k poskytnutí ozbrojené síly na výzvu RB OSN, a to k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Druhou výjimkou je článek 51, který odmítá jakékoli omezení člena OSN použít své přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu. OSN (1945)

Nejspíš nejprestižnější zásady mezinárodního práva sestavilo Valné shromáždění OSN v roce 1970. Nazývají se Deklarace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy a její vysoká autorita je daná jejím jednomyslným přijetím. Zásady jsou pojaty velice obecně, aby jejich platnost byla co nejširší. Jak už to ale u právních norem všeobecně bývá, někdy je tato vysoká abstrakce na úkor právní jistoty subjektů.

Pro mou práci jsou nejdůležitější body, které se týkají již zmíněného práva národa na sebeurčení. Asi nejdůležitější je z tohoto hlediska třetí bod, který deklaruje zásadu nevměšování. (Ondřej, 1998, 53) Jedná se o zákaz použití jakýchkoli opatření, ať už ekonomických, politických nebo jiných, k zasahování

do vnitřních záležitostí cizího státu. Také podstatný je šestý bod, který hovoří o svrchované rovnosti států, kdy každý stát má plnou suverenitu.

Přes možnou vymahatelnost těchto zásad u Mezinárodního soudního dvora jsou tyto zásady porušovány, a to z různých důvodů, které mohou a nemusí být viděny jako legitimní.

2.3 Rovnost států, nebo hierarchie?

Otázka rovnosti států je úzce spjata se všemi body mezinárodního práva. Jak jsem již zmiňovala, v šestém bodě Deklarace OSN z roku 1970 stojí zásada svrchované rovnosti států. Konkrétněji se zde hovoří o povinnosti každého státu respektovat osobnost státu jiného, a především pak o právu každého státu svobodně si zvolit svůj politický, sociální, ekonomický a kulturní systém a rozvíjet ho podle svého uvážení. OSN (1970)

Vidíme tedy, že zásada rovnosti států je zakotvena v důležitých dokumentech mezinárodního práva. Na druhou stranu ale mnoho autorů tuto rovnost zpochybňuje. Například David A. Lake v jednom ze svých článků z roku 2003 uvádí, že realita mezinárodního života je hierarchie. (Lake, 2003, 303) Zdůrazňuje, že norma mezinárodní právní suverenity je již tak zakořeněna, že se stalo dokonce nemístné upozornit na hierarchii v současných mezinárodních vztazích, přestože se jedná o skutečnost od říší ovládajících starověký svět po koloniální velmoci devatenáctého století. Argumentem mnohých se stává vznik národního státu jako dominantní formy politické organizace. Národy jsou si podobně jako lidé rovni, a proto hierarchie v mezinárodních vztazích působí v současnosti zastarale.

David A. Lake s tímto názorem nesouhlasí a tvrdí, že nerovnost je stále přítomným jevem a uvědomění si hierarchie v mezinárodních vztazích nám pomůže pochopit důležité fenomény a politické problémy. (Lake, 2003, 316) Jedním z Lakeových příkladů je vztah mezi Spojenými státy a Latinskou Amerikou během posledních dvou století. Ukazuje na něm nerovnost vztahů mezi regionálním hegemonem - Spojenými státy - a jeho menšími sousedy. Spojené státy na základě Monroeovy doktríny prosazovaly právo intervenovat kdykoliv bude nutné napravit „špatný vývoj“ (Lake, 2003, 317) , a také toho využívaly. Přestože docházelo ke zmírněním, jako příklad si můžeme uvést politiku dobrého sousedství ve 30. letech, na základě Reaganovy doktríny v letech osmdesátých došlo k opětovnému přímému vměšování do vnitřních záležitostí zemí Latinské Ameriky, a to zejména podporou nekomunistických hnutí v rámci studené války. Pokud se budeme zabývat vztahy mezi Spojenými státy a Latinskou Amerikou,

pravděpodobně zjistíme, že o rovnosti mezi státy zde nemůže být řeči. Jasně zde vystupují Spojené státy jako hegemon, který si v různých dobách více či méně nárokuje právo intervenovat do záležitostí svých slabších sousedů. (Lake, 2003, 317)

Tento příklad není zdaleka jediným svého druhu, i dnes najdeme mnoho bilaterálních a multilaterálních vztahů, u kterých nelze o rovnosti mezi státy vůbec hovořit.

2.4 Zasahování do vnitřních záležitostí států - právo, nebo jeho porušení?

Když hovoříme o intervenci do cizího státu a jejím právním ospravedlnění, dostaneme se k tématu tzv. spravedlivé války. O právu na spravedlivou válku bylo napsáno velké množství literatury a názory na tento pojem se dělí většinou podle postoje daného autora. Pro přiblížení tohoto tématu jsem si vybrala dělení Michaela Walzera, který se tomuto tématu věnuje ve své publikaci *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*. Tento autor dělí pojem spravedlivé války na čtyři případy: národní sebeobrana, kolektivní sebeobrana, preempce a výjimky z pravidla neintervence. (Hudson, 2009, 8)

Případ národní sebeobrany je podle Walzera situace, kdy agresor udělá první krok k válce a druhý stát reaguje v sebeobraně. Tato situace je pro tohoto autora ospravedlnitelná vždy, pokud se nejedná o sebeobranu státu, jehož vláda páchá genocidu, či etnické čistky na svém území, případně jedná-li se o otrokářský stát.

Druhým případem, který Walzer vidí jako ospravedlnitelnou příčinu války, je kolektivní sebeobrana. Zde se jedná o případ, kdy napadený stát nejedná pouze v sebeobraně, ale na obranu mezinárodního pořádku a práv všech členů mezinárodního společenství na politickou nezávislost a teritoriální integritu a třetí stát může intervenovat u agresora. Zde Walzer připomíná, že třetí státy se mohou, ale nemusí přidat na jednu, či druhou stranu konfliktu, jelikož každý stát má právo na neutralitu.

Důležitým bodem tohoto tématu je otázka preempce. Je to případ sebeobrany, kdy ale stát jedná ještě předtím, než je napaden. Preempce je ovšem podle Walzera ospravedlnitelná, pouze je-li přítomna dostatečná hrozba z druhé strany.

Na závěr se dostáváme k otázce intervence. Každý suverénní stát má právo na nezasahování do svých záležitostí ze strany druhého státu a na národní sebeobranu. Za normálních okolností je jakékoli použití síly nebo její hrozby za

účelem porušení politické suverenity porušením mezinárodního práva. Pravidlo neintervence lze porušit dle Walzera pouze v několika daných případech, z nichž asi nejznámější je humanitární intervence a intervence do tzv. *failed states*. Zde se jedná tedy o výjimky k pravidlu neintervence, ovšem opět je problematická definice těchto pojmů, která není přesně vymezena. (Hudson, 2009, 10)

2.5 Případ Nikaragua vs. Spojené státy americké

V roce 1984 byla podána na Mezinárodní soudní dvůr žaloba ze strany státu Nikaragua. Tato žaloba uvádí mj., že Spojené státy americké porušily článek 2(4) Charty OSN, nebo článek 18 a 20 Charty Organizace amerických států OAS (1948) (atd.) tím, že cvičily, vyzbrojovaly, vybavovaly, financovaly a podporovaly vojenské a polovojské akce ve státě Nikaragua a proti němu. (Court, 1986, 12)

Dále tato žaloba viní USA z porušování obecného mezinárodního práva a tím narušování suverenity státu Nikaragua, a to především ozbrojenými útoky proti Nikaragui na zemi, ve vodě a ve vzduchu, pronikáním do jeho teritoriálních vod, leteckými přelety nad jeho územím a úsilím přímými i nepřímými prostředky zastrašit vládu Nikaraguy. Případ se soustřeďuje na možné porušení mezinárodního práva zasahováním do vnitřních záležitostí Nikaraguy Spojenými státy a údajné zabíjení a únosy občanů Nikaraguy. Strana navrhovatele požaduje tímto reparace za škody na lidech, vlastnictví a ekonomice, a to ve výši 370 milionů amerických dolarů. (Court, 1986, 14)

I podle zjištění Mezinárodního soudního dvora, Spojené státy americké po přijetí plánu na ekonomickou pomoc Nikaragui po svržení vlády Somozů, tuto pomoc zrušily v roce 1981. Podle státu Nikaragua bylo dále v srpnu 1981 rozhodnuto o přijetí plánu na přímé aktivity proti Nikaragui. (Court, 1986, 18)

Mezinárodní soudní dvůr mohl brát v úvahu poměrně malé množství důkazů, jelikož problém nespočíval ani tak v neshodě obou stran na oprávněnosti kroků, ale spíše v rozporuplných svědectví. Každá ze stran viděla skutečnost jinak a o činech, které se staly podle jedné strany, mluvila strana druhá jako o neexistujících. (Court, 1986, 45)

V roce 1986 byl vynesena rozsudek. Mezinárodní soudní dvůr jasně odmítl odůvodnění kolektivní sebeobrany Spojených států v souvislosti s vojenským a polovojským působením v Nikaragui. Dále USA porušily podle rozsudku mezinárodní právo neinterventovat do záležitostí jiného státu tím, že vyzbrojovaly, financovaly, podporovaly a prováděly výcvik Contras. Porušily také zákaz použití síly zakotvený v mezinárodním právu. Soud v Haagu také vyhověl návrhu

Nikaraguy v tom smyslu, že uznal, že USA porušily jak jeho území teritoriálních vod, tak vzdušného prostoru. (Court, 1986, 270)

Naopak nebylo potvrzeno, že by Spojené státy podporou Contras, konkrétně například vydáním manuálu *Operaciones psicológicas en guerra de guerrillas* (Psychologické operace v guerillové válce), zapříčinily jednání Contras v rozporu s obecnými právy humanitárního práva, přestože toto jednání Spojené státy prokazatelně podpořily tím, že o něm věděly a ve financování opozičních skupin přesto pokračovaly. (Court, 1986, 272)

Rozsudek z roku 1986 také potvrzuje porušení mezinárodní smlouvy o přátelství mezi USA a Nikaraguou z roku 1956 mj. útoky na území Nikaraguy a všeobecným embargem na obchod s tímto středoamerickým státem.

Případ Nikaragua vs. Spojené státy americké měl jasný rozsudek, ovšem ne tak jasnou dohru. USA prosazení rozhodnutí soudu zablokovaly, čímž Nikaragua nemohla obdržet žádnou kompenzaci. Americký prezident Ronald Reagan tento rozsudek zkrátka ignoroval a tento případ zůstal pouhou historií a důkazem amerického nezájmu k rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora.

2.6 Závěr

V této kapitole jsem uvedla několik norem mezinárodního práva, která zakazují například zasahování do záležitostí jiných států nebo použití síly či vyhrožování jejího použití při řešení mezinárodních konfliktů. Tato pravidla řeší například Charta OSN, nebo i dokumenty menších organizací, jako například zmiňovaná Charta Organizace amerických států. Dodatečně se těmito tématy zabývají i nejrůznější rezoluce a dodatky.

Jelikož se moje práce zabývá touto problematikou na příkladu Nikaraguy v 80. letech, použila jsem jako právní příklad případ Mezinárodního soudní dvůr z poloviny 80. let, který se zabýval právě stížností Nikaraguy na Spojené státy americké. Na tomto případu jsem ukázala, že přestože soud v Haagu rozhodl ve většině bodech ve prospěch strany navrhovatele, neměl tento rozsudek prakticky žádný přímý dopad. Mezinárodní soudní dvůr je sice poměrně významná instituce mezinárodního práva, ovšem možnost Spojených států ignorovat jeho rozsudek (díky vetu v RB OSN) do velké míry blokuje možný dopad jeho rozhodnutí.

Nejedná se samozřejmě pouze o soud OSN, ale i o jiné mezinárodní tribunály, jejichž rozsudky nemají často již z povahy věci možnost takové účinnosti jako soudy národní.

Zde si můžeme položit otázku, zda Lakeův názor, že v mezinárodních vztazích vládne hierarchie mezi státy, se dá doložit právě případem Nikaraguy a Spojených států, kdy bezesporu silnější stát ignoruje rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora a pokračuje ve svém konání prakticky beze změny. Na druhou stranu je zřejmé, že velmoc, jakou jsou Spojené státy, by se asi těžko snažila dosáhnout svých požadavků vůči tak malému státu, jako je Nikaragua, na půdě nějakého mezinárodního soudu, zkrátka z toho důvodu, že má mnoho jiných možností, jak prosazovat svoji politiku.

Kapitola 3

Základní skutečnosti v případě intervence Spojených států amerických do Nikaraguy v 80. letech minulého století

3.1 Úvod

Malé státy Střední Ameriky byly celé 20. století více či méně pod velkým vlivem Spojených států amerických. Jelikož se jedná o státy poměrně slabé a ekonomicky závislé, ovlivňování politiky velice blízkou světovou velmocí bylo a je jasně zřetelné. Značné pozornosti se těmto státům dostávalo i během studené války, kdy USA střežily celý americký kontinent, a to především po ztrátě Kuby. Tato kapitola se bude zabývat především vlivem USA ve státě Nikaragua v 80. letech minulého století poté, co se k moci dostali Sandinisté.

V této kapitole se budu věnovat základním skutečnostem, které se děly v 80. letech minulého století v případě zasahování Spojených států amerických v Nikaragui. Hovořím o základních skutečnostech, ale přesto je v tomto ohledu možné dojít k jistému názorovému rozporu, protože z různých postojů vyplývá různé nahlížení i na důležitost, či naopak nepodstatnost událostí. Přestože se budu snažit být v této kapitole co nejobektivnější a svá stanoviska nechat až na závěrečnou část, nevylučuji možnost diskuze o mnou vybraných skutečnostech.

Nejdřív se pokusím velice stručně nastínit historii Nikaraguy z hlediska jejího politického uspořádání a dějin jejích vztahů se Spojenými státy americkými. Následně se budu věnovat situaci v zemi před vypuknutím revoluce, tj. hlavně

60. a 70. letům minulého století, a konfliktu samotnému. Potom přejdu k reakci USA na dění, jak se postavila Carterova administrativa k snižující se popularitě Somozy a naopak zvyšující se moci Sandinistů. Následující podkapitola bude pojednávat o revoluční vládě, jak postupovala v jednotlivých otázkách, jaká byla ekonomická situace v zemi a další problémy, s kterými se potýkala, až dojdou k volbám v roce 1984, politickému klimatu kolem nich a jejich výsledkům. Další část se bude věnovat postoji Sandinistů k lidským právům a občanským svobodám a budu hledat různé vývojové stupně během jejich vlády v 80. letech. Nakonec se dostanu k postoji Sovětského svazu, západní Evropy a zemím Latinské Ameriky k situaci a především k postoji Spojených států amerických. Na popisu jejich kroků budu hledat míru jejich vlivu na vývoj v Nikaragui a na základě těchto informací budu v dalších kapitolách hodnotit oprávněnost kroků Spojených států.

3.2 Základy politické historie Nikaraguy

Národní politická historie Nikaraguy je charakterizována endemickou občanskou válkou, zahraničním zasahováním a osobní diktaturou. Po třech stoletích španělské nadvlády se velmi snížila populace Nikaraguy díky dovezeným nemocem a vývozu indiánských otroků. Výsledkem byl malý počet převážně mestického obyvatelstva. (Nolan, 1985, 13) Poté, co Nikaragua získala nezávislost smlouvou z Managui v roce 1860 Bataillon (2008), vykrytalizoval politický boj mezi „liberály z Leónu“ a „konzervativci z Granady“. Nejčastějším prostředkem k dosažení moci těchto dvou stran se stala občanská válka. Když v roce 1893 liberálové dosadili k moci José Santose Zelayu, který oznámil odklon od zahraniční politiky loajální ke Spojeným státům americkým (které v této době vedly výstavbu Panamského kanálu), vztahy s touto mocností se značně zhoršily. Nakonec tato situace vedla k vyslání námořní síly USA do Nikaraguy k podpoře konzervativní opozice v úsilí svrhnout Zelayu. Intervence pokračovaly příštích 24 let, až se poslední v roce 1927 zvrhla v dlouhou válku s guerillou vedenou charismatickým Augustem Césarem Sandinem. Vyslaní námořníci odjeli z Nikaraguy v roce 1933, poté, co byla s podporou USA vytvořena první zdejší profesionální armáda - Guardia Nacional (Národní garda, dále jen GN). (Nolan, 1985, 14)

Do čela GN byl dosazen liberál Anastasio Somoza García, který se záhy snažil využít své moci k přetvoření GN na vlastní osobní armádu. Nechal zavraždit Sandina, prohlásil se prezidentem a z Liberální strany vytvořil svou osobní politickou platformu v podobě Partido Liberal Nacionalista. Somoza byl

typický latinskoamerický „caudillo“ (vůdce, lídr), který vládl zemi, jako by byla jeho vlastnictvím. Období jeho vlády a následně vlády jeho synů, trvajících přes čtyři dekády je doprovázeno brutalitou, korupcí a represemi. Stát byl chudý a stál mimo světový zájem. (John A. Booth, 2006, 1) Přesto ale byla Nikaragua přátelská k zájmům USA a režim rodiny Somozů od nich užíval značné podpory v podobě finančních zdrojů. (Nolan, 1985, 15) Každý ze tří po sobě vládnoucích Somozů byl vychován v USA, mluvil plynule anglicky a věděl přesně, jak jednat s diplomaty Spojených států tak, aby byli spokojeni. Během 2. světové války dodržovali politiku proti mocnostem Osy, následně během války studené politiku antikomunistickou. Nejspíše tedy nepřekvapí, že nabídli USA i symbolické vyslání svých vojsk do Vietnamu a Korey. Navíc nikaragujská ekonomika byla závislá na vývozu primárních komodit převážně do USA.

3.3 Směřování k revoluci

Somozova Nikaragua, ačkoli byla chudá, prožívala období mírného zlepšování. Přesto zdejší ekonomika stagnovala a v 70. letech se na vývozu a dovozu značně závislá ekonomika nevyhnula po ropné krizi recesi. Reálný příjem běžného Nikaragujsce dosáhl vrcholu v roce 1967, od té doby prudce klesal, až na konci 70. let měl o třetinu méně své kupní síly. V roce 1977 eskaloval i rozdíl mezi bohatými a chudými. Mnoho z peněz posílaných z USA na podporu sociálních programů v Nikaragui se dostalo ke svému cíli ve značně zeštíhlené podobě, protože si velkou část nakradli Somozovi přívrženci. Nejbohatší pětina obyvatel vydělávala 59,9% z národního příjmu zatímco nejchudší polovina pouhých 15%. Toto zhoršení situace značně posílilo revoluční hnutí vzniklá hlavně v 60. letech. Ke zlepšení situace nepřispělo ani zemětřesení v Managui v roce 1972, které zničilo mnoho malých podniků. (John A. Booth, 2006, 73)

Přestože chudoba byla ve Střední Americe vždy velice vážným problémem, nemohla být jediným důvodem pro vypuknutí místních rebelií v 70. letech. Kdybychom tvrdili opak, nebyli bychom schopni vysvětlit, proč Honduras, nejchudší v regionu, byl spolu s Kostarikou, nejbohatší v regionu, po celé toto období nejstabilnější. Naopak státy, které zažívaly největší rozmach průmyslu v 60. letech, se staly v následném desetiletí nejlabilnější. (John A. Booth, 2006, 15)

Je samozřejmě velice složité hledat důvody chudoby ve Střední Americe. Celý region má dostatek půdy k výživě svých lidí i k exportu. Můžeme tedy zdůvodnit chudobu jako důsledek působení lidí? Kostarika je ze všech států v regionu nejbohatší a tento úspěch je připisován politickým lídrům, kteří se

rozhodli udržet demokracii a investovat do vzdělání a zdravotnictví. Je pravda, že Kostarika měla stejné podmínky jako její sousední státy, ale vyšla z vývoje mnohem lépe. Ekonomiky i politiky ostatních států jsou mnohem více závislé na zahraničních silách. Na příkladu Nikaraguy si můžeme ukázat místní paradox, jedná se o potenciálně bohatý stát - má dostatek orné půdy, zásoby surovin, nerostů i dřeva, přístup k oběma oceánům a systém jezer a řek, který by ji mohl udělat ideálním místem pro mezi-oceánské cesty. (John A. Booth, 2006, 69) Přesto patří k nejchudším zemím Střední, ale i celé Latinské Ameriky.

Vraťme se ale ke konkrétnímu politickému vývoji. V červenci 1961 založili dřívější studenští aktivisté z Nikaraguy Carlos Fonseca Amador, Tomás Borge a Silvio Mayorga v sousedním Hondurasu Frente Sandinista de Liberación Nacional (Sandinistická fronta národního osvobození, dále jen FSLN). Po 17 letech většinou neúspěšného guerillového boje, Sandinisté docílili pozice vedoucí politické síly při nikaragujské revoluci v letech 1978 - 1979. (Nolan, 1985, 1) Na konci 70. let se odpor proti Somozově vládě zvětšoval, GN zabila mnoho nevinných lidí ve venkovských oblastech podezřelých z podvracení a sympatií k FSLN. Rychle narůstaly i veřejné protesty proti režimu, ten v reakci zvýšil represi proti občanům, která ale naopak vedla k tomu, že se mladí lidé přidávali na stranu FSLN.

V roce 1978 byl zavražděn Pedro Joaquín Chamorro oblíbený vydavatel opozičních novin La Prensa. Tato vražda zapříčinila, že se k Sandinistům přidávali nakonec i umírnění, protože v nich viděli jedinou možnost po selhání jednání s vládou, a došlo k otevřenému konfliktu. Revoluce zvítězila 19. července 1979, když jednotky FSLN vešly do Managuy. Následující den přebrala strana moc. (Nolan, 1985, 180)

3.4 Revoluční vláda

Ze všech guerillových hnutí, které můžeme dohledat v Latinské Americe, pouze dvě dokázala získat politickou moc, Fidelisti a Sandinisti. Důvodem byla jejich výrazná podpora od společnosti a oslabení vládnoucích diktátorů. Obě hnutí stála proti zkorumpovaným dědičným režimům, které navíc ztratily podporu většiny svých tradičních stoupenců - vlastníků půdy a finančníků. (Smith, 2000, 193)

Sandinisté definovali dva politické cíle: za prvé se jednalo o vytvoření smíšené ekonomiky za účelem docílit sociální spravedlnost, za druhé to bylo dosažení nezávislé zahraniční politiky. Revoluční vláda čelila mnoha problémům. Válka zabila přibližně 50 000 lidí Arana (2009)), což znamenalo téměř 2%

populace (John A. Booth, 2006, 77). FSLN také zdělila dluh 1,6 bilionu dolarů po starém režimu. V prvních dvou letech převládal pragmatismus. Vláda chtěla zničit poslední zbytky Somozova režimu, hlásala příklon k demokracii a i největší ideologové jako Tomás Borge mluvili o ctnostech pluralismu a soukromého sektoru. Situace tedy vypadala, jako by Sandinisté udělali kompromis s reformismem. Existovala zde přítomnost velmi různorodé politické základny, od neomaoistů ke konzervativním katolíkům. (Nolan, 1985, 124)

Nikaragua stejně jako Kuba v roce 1961 čelila obnově státu po letech diktatury, ale i kritické ekonomické a sociální situaci, absenci kvalifikovaných pracovníků a obrovské negramotnosti. Co se týče posledního problému, je zajímavé, že tyto dvě země jsou dnes příkladem velmi úspěšných kampaní za gramotnost. Hned po nástupu nové vlády začíná plánování velké národní kampaně za gramotnost, které se účastní všechny sektory společnosti a do které byl zapojen každý třetí obyvatel. Za 5 měsíců a se značně nižšími náklady, než jaké požadují jiné státy, se negramotnost snižuje z 52% na 13%. Torres (1980) Úspěchy Nikaragua nezaznamenala pouze, co se týká vzdělání, ale i zdravotnictví. Velmi se snížil výskyt malárie a dětská úmrtnost a agrární reforma přinesla více potravy pro místní obyvatelstvo.

Ekonomická politika byla pragmatická a umírněná. Revoluční vláda převzala mezinárodní dluh, který zdělila po vládě rodiny Somozových. Na druhou stranu ale mnoho západních vlád a mezinárodních organizací Nikaragui dluh snížilo. Ovšem programy na podporu vzdělání, zdravotnictví a sociální péči stály mnoho peněz a vláda si musela hodně půjčovat v zahraničí. (John A. Booth, 2006, 85)

Junta také zrušila předchozí ústavu a rozpustila všechny struktury, které připomínaly minulý režim. Chtěla vytvořit moderní agroprůmysl, který by podpořil vývoz kávy, cukru, masa a banánů. Finanční základnu pro novou politiku měl tvořit zkonfiskovaný majetek přívrženců Somozy (20% rozlohy země), k tomu se přidaly obrovské investice do zemědělství a zemědělská reforma v roce 1981. Arana (2009)

Vláda hned po převzetí moci začala hledat zahraniční podporu. Solidarita Evropy, Latinské Ameriky i USA byla zcela viditelná. Nejen ekonomickou pomoc poskytl Kuba, která záhy otevřela i svou ambasádu v Managui, následována Vietnamem, Sovětským svazem a dále i ostatními státy Východního bloku.

Za revoluční vlády vznikla nová ústava, kterou vytvořila Asamblea Nacional (Národní shromáždění). Přes kritiku Spojených států amerických, byla navrhovaná ústava demokratická a otevřená. Poskytovala vládě práva, zajišťovala ochranu lidských práv, systém brzd a rovnováh a pluralitní volby v šestiletých intervalech (John A. Booth, 2006, 82). Nový volební systém, ústava a vládní

struktury institucionalizovaly revoluční režim. Sandinisté zůstali u moci, přesto měl systém mnoho společného s jinými volebními demokraciemi - vláda akceptovala ústavní omezení a mohla být vyměněna volbami.

Od roku 1982 se začala situace zhoršovat. Sice můžeme nejprve v letech 1979 - 1983 zaznamenat jistý materiální pokrok, od roku 1984 dochází ale opět k úpadku. Zintenzivnila se válka s Contras, která vyčerpávala státní pokladnu, a i sociální výhody a rozvojové programy stály mnoho peněz. K těmto finančním problémům se přidalo stažení pomoci Sovětského svazu, který nechtěl dále riskovat v Karibské oblasti, ale především řešil jiné problémy, například s intervencí v Afghánistánu (Nolan, 1985, 124). V roce 1988 už šlo přes polovinu státního rozpočtu do armády. Životní standard a služby značně klesaly hlavně v druhé polovině 80. let. V roce 1988 dosáhla inflace 33,6% a až velmi přísná úsporná opatření, snížení sociálních výhod a propuštění mnoha lidí ze státních služeb, ji dokázala snížit na 1,7% následující rok. Přesto byla situace velice špatná, což bylo ještě podpořeno pokračujícími boji, které způsobovaly, že na obranu šlo přes 40% státního rozpočtu. (Smith, 2000, 188)

V roce 1989 se FSLN rozhodla vyhlásit volby na následující rok. Nebudu se zde zabývat jejich průběhem (který ovšem rozhodně není nezajímavý) a opětovným zasahováním USA, které podporovaly Violetu Chamorro (manželku Pedra Joaquína Chamorra, zavražděného před revolucí - viz kapitola Směrování k revoluci). Když se v roce 1990 Nikaragujci rozhodovali nejen mezi dvěma kandidáty, ale i mezi dvěma režimy, tedy mezi Danielem Ortegou nabízejícím pokračování v socialistickém státě, nebo Violetou Chamorro slibující přechod ke kapitalismu a volnému trhu, rozhodli se pro druhou možnost a změnu. Sandinistický revoluční převrat tedy skončil volební porážkou.

3.5 Volby v prosinci 1984

Spojené státy americké měly jako jeden z důvodů svého nepřátelského postupu proti sandinistické vládě skutečnost, že neuspořádala hned po svém vítězství volby. Když byly ale volby svolány na konec roku 1984, USA hledaly všemožné důkazy k jejich neuznání. Alonso (1985)

Do volební kampaně vstoupilo 7 politických stran, ale Spojené státy se pokoušely přimět opoziční strany, aby se voleb neúčastnily, a tvrdily, že mezi obyvatelstvem panuje velká lhostejnost k volbám. S tvrzením USA, že volby v Nikaragui jsou zmanipulované, ale nesouhlasilo mnoho zahraničních pozorovatelů, kteří prohlásili, že proces byl zcela demokratický a nebyl zaznamenán tlak armády na obyvatelstvo. Mezi známé osobnosti, které volby podpořili, patří například

argentinský sochař a držitel Nobelovy ceny míru Pérez Esquivel nebo španělský premiér Felipe Gonzáles.

Volby institucionalizovaly revoluci a posunuly ozbrojenou opozici do ilegality. Jak můžeme vidět v příloze na straně 51, FSLN vyhrála prezidentské volby s 66,9% hlasy, hned za ní se umístila Konzervativní demokratická strana (Partido Conservador Democrata) s 14,05%. Měli bychom si všimnout počtu hlasů Komunistické a Socialistické strany a Hnutí za lidovou činnost, který představoval velice nízké procento. Volby do Národního shromáždění měly výsledky stejné, jen s drobnými odchylkami v desetínách procenta. Alonso (1985)

Účast byla přes tvrzení Spojených států amerických vysoká - 74,4%. Tedy ve státě nacházejícím se ve válečném konfliktu a potýkajícím se se silnými tlaky zvenčí (konkrétně z USA), snažícími se přimět strany k neúčasti, bylo pouhých 25% lidí, kteří se voleb nezúčastnili. Toto číslo bylo nejmenší v celé volební historii Nikaraguy, což by mohlo svědčit o nárůstu angažovanosti obyvatel v politice, ale také snad především o přání vyřešit dlouholetý konflikt ztěžující život všem občanům Nikaragui. Rozhodně by ale tyto volby mohly poskytnout vládnoucímu Danielu Ortegovi jistou legitimitu.

3.6 Postoj Sandinistů k lidským právům a občanským svobodám

Jak již bylo uvedeno výše, Nikaragua měla ústavu, která zakotvila ochranu lidských práv. Přestože se v této otázce zdroje velice liší, pokusme se najít některé indicie, které naznačují, jak bylo s lidskými právy zacházeno ve skutečnosti. Když vezmeme v potaz skutečnost, že hovoříme o revolučním režimu, můžeme říct, že přístup Sandinistů k lidským právům byl podstatně lepší, než v předešlém Somozově režimu, a i v porovnání s ostatními vládami Střední Ameriky si Nikaragua stála poměrně dobře. (John A. Booth, 2006, 82) To ale rozhodně neznamená, že zde byla situace zcela v pořádku.

Po uchopení moci vláda sama zabránila svým stoupencům v porušování lidských práv v prvních chaotických dnech. Sporná otázka je zacházení s přívrženci bývalého režimu. Mnoho agentur pro kontrolu lidských práv kritizuje neobjektivní procedury zvláštních soudů, které vyslyšely bývalé členy GN. Na druhou stranu ale tyto soudy osvobodily 22% vězňů. Do roku 1985 jich pak byla omi-
lostněna více než polovina.

Opozice mohla vydávat denní tisk, přestože noviny La Prensa byly přímo financované USA, několikrát ale vláda noviny zavřela za publikování špatné

informace (jednalo se o porušení zákona o tisku). Sandinisté akceptovali rezoluci Organizace amerických států k podpoře demokratického režimu v Nikaragui, souhlasili s vyhlášením svobodných voleb do několika týdnů a dodržováním lidských práv a občanských svobod. (Sand, 1989, 39) Tuto rezoluci rozhodně nesplnili bezchybně. Lidé opouštějící FSLN, často odůvodňovali svůj odchod právě porušováním lidských práv.

Po roce 1982 došlo ale i k zesílení ideologie, zvýšil se tlak na opozici a odbory a byla zavedena striktní cenzura i na noviny FSLN Barricada (Nolan, 1985, 124). Vláda vyhlásila stav nouze a ten pozastavil mnoho občanských záruk. Cenzura a situace celkově se trochu uklidnila před volbami v roce 1984, přesto byla díky zintenzivnění války s Contras v letech 1985 - 1986 znovu zavedena některá omezení lidských práv. (John A. Booth, 2006, 83)

Mluvíme-li o lidských právech, nacházíme zejména dvě problematické oblasti. Jedná se o přesídlení Indiánů a o postoj k církvi. Některé zdroje hovoří i o jiných skupinách, které měly být pronásledovány Sandinisty. Kromě bývalých členů GN a přívrženců bývalého režimu, se hovoří i o Židech. (Sand, 1989, 41)

Na východním pobřeží Nikaraguy (a z části i Hondurasu) se nachází území Mosquitia kolem Río Coco pojmenované po indiánském kmenu Miskitů (mnoho z nich jsou protestantští křesťané díky misionářům z církve Moravští bratři). Bataillon (2008) Miskiti nebyli zcela loajální vůči FSLN. V roce 1982 narůstající válka s Contras měla za důsledek nucené přesídlení 8000 Miskitů. V regionu docházelo k porušování lidských práv a žádný věrohodný pozorovatel nemohl vyvrátit obvinění Spojených států z genocidy Miskitů. I dnes někteří historikové charakterizují chování Sandinistů jako hraničící s genocidou (např. Nina Shea - dlouholetá zastánkyně politiky intervence USA). (Sand, 1989, 42) Pravdou je, že co se ve skutečnosti dělo na území Mosquitia, například otázky počtů dětských obětí zabitých sandinistickými vojáky v prosinci 1981, nebo počet zavražděných vězňů zde zajatých, je dodnes palčivou otázkou. Bataillon (2008) Sociolog Gilles Bataillon, působící v Nikaragui jako velvyslanec Francie, upozorňuje na skutečnost, že mnoho z těch, kteří o porušování lidských práv Miskitů rozhodovali a zakrývali tyto zločiny, pracují stále v Nikaragui na vysokých politických postech, takže mnoho věcí je nám zatajeno. Mnoho Miskitů odešlo ze země (asi 20 000 (Sand, 1989, 42)) a další se přidali k protisandinistickým skupinám. V roce 1983 ale vláda změnila kurz a začala jednání s domorodými lidmi na atlantickém pobřeží o jejich právu na sebeurčení. (Smith, 2000, 83) O dva roky později se Miskitové vrátili do svých domovů, napětí i jejich podpora Contras ustupovaly. Zákon o autonomii prošel ještě za vlády Sandinistů v roce 1987.

Hovoříme-li o katolické církvi a jejím vztahu k FSLN před rokem 1979,

najdeme dvě odlišné frakce. Vyšší klérus měl pouta se somozovým režimem, ale řadoví kněží, kteří denně byli svědky sociálních problémů běžných lidí, se stavěli na stranu FSLN a identifikovali sami sebe s jejím bojem. García (2007) Během revoluce byly náboženské praktiky obecně respektovány, také při revolučním procesu na konci 70. let se sandinisté často opírali o katolíky. Přesto ale především vyšší funkcionáři katolické církve kritizovali násilnou guerillovou taktiku a především opět tito funkcionáři se obávali rozbití své tradiční církevní hierarchie, protože FSLN chtěla lidovou církev, a celkově byli katolíci spíše zastánci kapitalismu. Během 80. let byla katolická církev rozdělena mezi stoupence a kritiky Sandinistické vlády a po počátečním nadšení mnohých docházelo více či méně ke kritice sandinistického režimu, jelikož jak je všeobecně známé komunismus a katolická církev nemívají příliš podobné názory na chod státu. Vláda se stávala stále méně tolerantní k lidem, kteří vyjadřovali protirežimní postoje skrze náboženské skupiny. Církev se přesto podílela na kampani za gramotnost a mnoho katolických i protestantských shromáždění zajišťovalo logistickou podporu během povstání a podporovalo vládu. Později ale katolická církev začala stroze odmítat vládu Sandinistů, už kvůli ideové rozdílnosti, církev ale také kritizovala např. absenci pluralismu a to, že Sandinisté neuspořádali zatím žádné volby. a v roce 1982 byl konflikt již jasně zřetelný. Odehrály se i případy, kdy FSLN zabavila majetek části katolíků předtím, než byli vypuzeni ze země policií. (John A. Booth, 2006, 83) Rozpor se vystupňoval následujícího roku, kdy navštívil Nikaraguu papež Jan Pavel II. Po čas příprav na návštěvu a během ní katolická církev provokovala vládu a naopak.

Církev od roku 1984 opakovaně odsuzovala vládu FSLN. Ta sice projevila jistou snahu o dialog s církví, přesto ale jinak pravidelně zavírala katolické rádio a deportovala tucet kněží aktivních v opoziční politice narozených mimo Nikaraguu. Například v roce 1986 biskup Pablo Antonio Vega schválil podporu Spojených států amerických Contras a na to byl vypovězen do exilu. (John A. Booth, 2006, 83) Po podepsání Středoamerické mírové smlouvy v roce 1987 se mohl Vega a jiní kněží vrátit do země.

Ve shrnutí tedy vidíme, že vzrůstající domácí kritika, zhoršující se ekonomická situace a pokračující válka s Contras vedla ke značnému zhoršení zacházení s lidskými právy v roce 1982. Před volbami v roce 1984 se situace zlepšila a opět se zhoršila po roce 1985. (John A. Booth, 2006, 83) Z výše uvedeného jasně vyplývá, že Sandinisté před volbami zlepšovali své chování v otázce zacházení s lidskými právy, ovšem je otázka, zda jeho zhoršování mimo bezprostředně předvolební období bylo z důvodu Sandinistického nezájmu k této problematice, nebo z důvodu dlouhé války s Contras, se kterou si vláda musela nějakým

způsobem poradit.

3.7 Reakce Spojených států amerických na státní převrat a jeho průběh

Jak už bylo řečeno, USA podporovaly vojensky, ekonomicky i politicky diktaturu rodiny Somozových, tak jako diktatury v ostatních státech nejen Střední Ameriky. V kontextu studené války je zde jasně patrný strach USA z expanze Sovětského svazu na západní polokouli, který vedl k tendenci považovat veškeré reformisty a opozici proti přátelským antikomunistickým autoritářským režimům za nepřijatelné, kvůli jejich potenciálnímu spojení se Sovětským svazem a Kubou.

Postoj se ale měnil. Na konci 70. let Kongres i Carterova administrativa došly k názoru, že nehumánní režimy v El Salvadoru, Nikaragui a Guatemale jsou nepřijatelné, což povzbudilo místní revolucionáře a reformisty a vytvořilo příznivější klima pro změnu režimu. (John A. Booth, 2006, 34) Spojené státy přestaly financovat Somozův režim, což byla pro něj výrazná rána.

Když ale v roce 1979 zvítězili Sandinisté, politika lidských práv USA ustoupila opět do pozadí. Nejprve sice Carterova administrativa finančně podporovala vládu FSLN, došlo k diplomatickému uznání a schválení půjčky, v roce 1981 však nastoupil do úřadu prezident Ronald Reagan a Washington znovu poradil režimům Střední Ameriky, aby zakročily proti opozici. Pomoc Sandinistům byla pozastavena a situace se obrátila.

3.8 Postoj Spojených států po nástupu Reagana a podpora Contras

Politika USA sledovala během studené války dva cíle, které byly často v konfliktu jeden s druhým. Byla to podpora demokracie a antikomunismus. Jak už bylo naznačeno, v roce 1981 se stal prezidentem Spojených států amerických Ronald Reagan. Tento muž byl známý svým razantním odmítáním komunismu a jakékoli dohody s ním. Proto jeho administrativa rychle zastavila již schválenou půjčku Nikaragui a celých 8 let jeho vlády patřila Střední Amerika k prioritním zájmům USA. (Smith, 2000, 206)

Po odmítnutí půjčky byla i následně vetována půjčka Meziamerické banky na podporu rozvoje (Banco Interamericano de Desarrollo) pro rybáře na atlantickém

pobřeží Nikaraguy. V roce 1983 dokonce USA blokují export cukru z 90%. V letech 1981 - 1983 přichází ale pomoc z jiných států v celkové výši 2 milionů dolarů. Z toho 19% přicházelo ze západní Evropy a Kanady a 31% ze socialistických zemí. Zbytek byl většinou původem ze zemí Latinské Ameriky. Arana (2009)

V červenci 1981 bylo Nikaragui ze strany USA nabídnuto pokračování finanční pomoci, pokud bude ukončena podpora guerill v sousedním El Salvadoru a snížen počet sandinistických ozbrojených sil. Návrh byl zamítnut. Krueger (1996) Ovšem o dva roky později Sandinistická vláda navrhla, že Nikaragua nedovolí, aby její území bylo používáno k ohrožení bezpečnosti Spojených států amerických nebo k útoku na jakýkoli jiný stát. Bílý dům ale tento návrh ignoroval. (Smith, 2000, 206)

Reaganova administrativa obvinila revoluční vládu z obchodu se zbraněmi s rebely v sousedním El Salvadoru, čímž i odůvodnila zrušení podpory udělené Carterem. (John A. Booth, 2006, 77) Sandinistická podpora salvadorské levice nebyla pouze planým obviněním, vláda opravdu posílala FMLN v EL Salvadoru zbraně. Následovala eskalace tlaku USA na Nikaraguu a snaha o diplomatickou izolaci od ostatních států Střední Ameriky.

Vrcholem této politiky Spojených států amerických byla podpora tzv. Contras. V roce 1981 nechal Reagan 19,8 milionu dolarů CIA na podporu a rozšíření exilové protisandinistické armády nazývaných Contras, jejichž jádro spočívalo v bývalé GN, úřednících, vojácích a přívržencích bývalého režimu. Od jara 1982 CIA začala cvičit a podporovat nikaragujské exulanty v Hondurasu. Krueger (1996) Jednalo se o velkou skupinu odpůrců nové vlády (název Contras odvozený od španělského slova znamenající proti). Krueger (1996) Od roku 1982 byly útoky přes hranici Hondurasu na denním pořádku. Do konce roku 1982 stály sabotáže a útoky Contras téměř tisíc lidských životů, vojenských, ale v nemalé míře i civilních. Velitelství Contras bylo organizováno Spojenými státy a celá skupina disponovala 15 000 vojáky, přesto měli proti armádě Nikaraguy jen málo úspěchů. Do roku 1985 však zabili dohromady 13 000 lidí. (John A. Booth, 2006, 79)

Politika Ronalda Reagana měla i mnoho odpůrců uvnitř USA a to i v politické rovině. V Kongresu byly slyšet hlasy, které upozorňovaly na nevybíravé zabíjení civilistů jednotkami Contras a obviňovaly je z pravicového extremismu. (George B. Tindall, 2000, 742) Na obvinění z podpory převratu v Nikaragui administrativa reagovala prohlášením, že podporou Contras nechtějí vyvolat převrat, ale vytvoření tlaku na režim, aby přestal podporovat protivládní skupiny v El Salvadoru a aby akceptoval regionální opatření k míru a stabilitě. Krueger

(1996) Následně Kongres rozhodl v polovině 80. let stáhnout financování války Contras, a to především po americkém zaminování nikaragujských přístavů, které Kongres velmi pobouřilo, a ze strachu z rozpoutání horšího konfliktu v Nikaragui. Ovšem administrativa Ronalda Reagana odpověděla skrytým pokračováním jejich financování a podpory. (John A. Booth, 2006, 79) Následně v roce 1986 vyšla na povrch kauza Írán - Contras. Jednalo se o prodej zbraní CIA do Íránu, za "vydělané" peníze financovala výcvik a vybavení Contras. Tato kauza značně zpochybnila další podporu Contras, ale prezident Reagan se nestáhl, naopak reagoval zvýšením tlaku na protisandinistické hnutí, aby zintenzivnilo své útoky.

V následujícím roce dosáhla ofenziva Contras podporovaná USA svého vrcholu, když zvýšila ztráty na životech na téměř 31 000 lidí. Přestože ale podpora války na svrnutí Sandinistů byla ze strany USA značná, vojenské úspěchy Contras proti vládní armádě byly spíše menší. Po podpisu Středoamerické mírové dohody (Acuerdo de Esquipulas, více v podkapitole Postoj ostatních zemí kromě Spojených států amerických k situaci v Nikaragui) v roce 1987 Contras začali vyjednávat se Sandinisty a válka se začala zmírňovat. (John A. Booth, 2006, 79)

3.9 Postoj ostatních zemí kromě Spojených států amerických k situaci v Nikaragui

Země Východního bloku nejdříve podporovaly po vzoru Sovětského svazu nový revoluční režim v Nikaragui, nejen finančně, ale i diplomaticky. Jak už bylo řečeno, tyto státy byly jedny z prvních, které otevřely své zastupitelské úřady v Managui. Především díky Kubě a zemím Východního bloku se stali vládnoucí Sandinisté nejlépe vyzbrojenou vojenskou silou ve Střední Americe. Krueger (1996) Ovšem po čase se nikaragujsko - sovětské přátelství stalo méně významné, Sovětský svaz už nechtěl experimentovat na západní polokouli.

Co se týče států západní Evropy, byla zde vidět obava z celého konfliktu. I intervence Spojených států amerických vyvolávala jisté rozpaky a zneklidnění z možného vyhocení situace. Když se konaly v roce 1984 volby, přijala západní Evropa snahu USA je bojkotovat poměrně chladně a spíše uznávala jejich demokratičnost. Alonso (1985)

Latinskoamerické země zastávaly často stejný postoj jako západní Evropa, hlavně co se týče voleb v roce 1984. Alonso (1985) Pokud mluvíme o těchto státech, musíme zmínit Skupinu Contadora (Grupo Contadora) čtyř států: Kolumbie, Mexika, Panamy a Venezuely k podpoře míru ve Střední Americe existující v 80. letech. Skupina se snažila poukázat na středoamerické konflikty

a zesílila tlak na Spojené státy, aby zmenšily svou vojenskou přítomnost v oblasti. Z této skupiny vychází v druhé polovině 80. let Středoamerické mírové dohody (Acuerdo de Esquipulas I y II), které měla pomoci vyřešit konflikty ve Střední Americe. Jednání během druhé dohody v roce 1987 se zúčastnilo 5 prezidentů Střední Ameriky (Daniel Ortega za Nikaraguu), definovala se některá opatření k národnímu usmíření, demokratizaci a svobodným volbám, ekonomické spolupráci a mírovému řešení konfliktů. Vláda Spojených států amerických tuto dohodu neakceptovala kvůli uznání de facto vlády Nikaraguy zvolené v roce 1984, což USA odmítaly. Po roce 1987 vidíme v Nikaragui uklidnění války mezi vládou FSLN a Contras i zlepšení obrany lidských práv.

3.10 Závěr

Ukázali jsme si stručně, jak probíhal celý konflikt v Nikaragui v 80. letech minulého století. Celé období, kdy byla u moci sandinistická vláda, lze sledovat jistou paralelu mezi ekonomickou a lidsko-právní situací a situací válčení s Contras. Nelze samozřejmě vidět veškeré problémy revoluční vlády pouze v bojích s opozicí, ale pravdou je, že tato válka zhoršovala markantně situaci v hospodářství (jak bylo řečeno, ke konci 80. let už šlo na obranu 40% státního rozpočtu). Těžko si lze představit Contras bez podpory Spojených států. Znamenalo by to nejen značně horší finanční situaci, ale i absenci potřebného výcviku americkou CIA. Těžko by pak Contras byli schopni efektivně působit. Podle posudku Mezinárodního soudního dvora Contras minimálně v jednom období byli zcela závislí na pomoci USA. (Court, 1986, 102)

Na druhou stranu vláda FSLN měla k dokonalosti též daleko. Přestože démonizace ze strany USA (ať už co se týká kritiky ústavy vydané krátce po vítězství v revoluci, nebo neuznání voleb z roku 1984) je značně nadsazená, ukázali jsme si několik příkladů nedemokratického chování vlády. Byl to zejména případ Miskitů (o němž dodnes víme velice málo, ale jisté je, že sandinistické jednotky se v Mosquitii chovaly minimálně v některých obdobích krutě), nebo církve a i jiných skupin.

Kapitola 4

Proměna vnímání případu Nikaraguy v 80. letech 20. století v čase

4.1 Úvod

Postoj Spojených států k událostem v Nikaragui a jejich konání měl a má své zastánce a odpůrce. Náзор na správnost intervence do cizího státu se liší nejen podle ideologického zaměření daného člověka, ale, jak budeme zkoumat v této kapitole, také v časovém horizontu. Není nic nového, ani překvapivého na tom, že lidé vnímají nejrůznější mezinárodní konflikty rozdílně v době, kdy se odehrávají, a v době, kdy už konflikt pominul a dané téma není již tak palčivé, nebo vyjdou na povrch nové, dosud neznámé skutečnosti.

V roce 1980 se v USA konaly prezidentské volby, jež zde zmíním, protože je důležité se alespoň zkráceně podívat na atmosféru, která byla v americké společnosti. Jelikož se ale volbami v roce 1980 a Reaganovou popularitou zabývá mnoho literatury a těžiště mé práce není ve zkoumání americké společnosti, pozastavím se pouze nad skutečnostmi, které jsou podle mého názoru nejvíce vypovídající.

Příklon k republikánskému kandidátovi Ronaldu Reaganovi byl způsoben několika faktory. Uvnitř americké společnosti byl vidět posun ke konzervativismu způsobený např. stárnutím populace, ale také mohutným oživením reformovaných církví. Křesťanské instituce vlastnily mnohé rozhlasové i televizní stanice a provozovaly i vlastní univerzity. (George B. Tindall, 2000, 736) Myšlenky těchto skupin se zakládaly především na požadavcích omezené moci vlády, zákazu po-

tratů a v zahraniční politice boje s pohanským sovětským expanzionismem. Tato konzervativní nálada odrážela i reakce na feministické hnutí. Bylo vytvořeno mnoho organizací, ve kterých samy ženy odmítaly emancipaci předchozích let a ostře vystupovaly proti potratům a pro zachování tradiční rodiny. (George B. Tindall, 2000, 737)

V této atmosféře došlo ke zvolení Reagana, coby výrazného představitele silného konzervativismu, který ve své kampani zdůrazňoval boj proti potratům, právo dítěte na život a tradiční hodnoty všeobecně.¹ Neméně důležité také bylo, že James Carter byl jako politik poměrně nevýrazný, především ve srovnání se svým protivníkem, který si coby bývalý herec podmaňoval mnohé Američany svým šarmem a optimistickými sliby. (George B. Tindall, 2000, 738)

Když hovoříme o Spojených státech jako celku, nevyjadřujeme se zcela korektně. Důvodů je mnoho, ovšem podle mého názoru nejpodstatnější jsou dvě skutečnosti, zaprvé při první volbě prezidenta Reagana sehráli velkou roli nevoliči, protože prezidentských voleb se zúčastnilo v roce 1980 pouhých 53% voličů, což znamená, že Ronald Reagan byl zvolen 28% potenciálních voličů. (George B. Tindall, 2000, 738) Zadruhé, jak zjistil i Mezinárodní soudní dvůr, financování Contras vyvolalo dokonce konflikt mezi americkou legislativou a exekutivou, (Court, 1986, 86) o čemž jsme hovořili i ve třetí kapitole. Rozhodně tedy nechci pochybovat o Reaganově popularitě, na druhou stranu ne všichni američtí občané s jeho počínáním souhlasili, jak uvidíme v této kapitole.

O krocích, které Ronald Reagan podnikl hned po nástupu do funkce a po čas svého mandátu, jsme mluvili v předchozí kapitole. V této části se podíváme na reflexi jeho politiky vůči Nikaragui a jak se tato reflexe měnila v čase.

4.2 Soudobá reflexe a argumenty protistran

Pokud se díváme na jakoukoli historickou událost, vždy musíme brát v úvahu celosvětovou situaci a konflikt, který zkoumáme, musíme zařadit do jejího kontextu. Tato skutečnost je velice důležitá pro náš případ, protože intervence Spojených států ve Střední Americe, tedy i v Nikaragui byla úzce spojena s probíhající studenou válkou. Uvědomme si, že se nacházíme v 80. letech, kdy dochází ke zhoršení vzájemných vztahů Spojených států a Východního bloku po intervenci Sovětského svazu do Afghánistánu, která definitivně odepsala stejně již dávno upadající politiku détente. Navíc, jak jsme viděli v úvodu této kapitoly,

---

¹Ronald Reagan zvítězil proti Jamesovi Carterovi 50,75% proti 41,01% hlasů, přičemž demokrat zvítězil z větších států pouze v Minnesotě, Georgii a Západní Virginii

do úřadu amerického prezidenta nastupuje Ronald Reagan, politik, který se stavěl tvrdě proti ideologii komunismu a Sovětský svaz označoval za říši zla. Ve vztazích s Východním blokem vystupuje jako nekompromisní politik, který nemá v úmyslu jakkoli ustupovat.

V této podkapitole se budeme zabývat postoji vůči zahraniční politice Ronalda Reagana, které byly vidět v 80. letech, tedy v období samotného konfliktu. Nejdříve se podíváme na nejvíce vypovídající články a práce nejrozličnějších autorů a skupin, ale také na postoj ostatních zemí, následovat bude analýza zjištěných dat.

4.2.1 Soudobí zastánci v USA

Panická hrůza z komunistických vlád států na západní polokouli byla ve Spojených státech přítomna již od 60. let díky případu Kuby. Jakmile se v dalším státu Latinské Ameriky dostalo k moci levicové uskupení, strach se ještě znásobil. Mnozí lidé, především konzervativnějšího smýšlení, ve Spojených státech věřili, že je nutné, aby Reaganova administrativa zabránila rozšiřování komunistické ideologie a souhlasili s podporou opozičních Contras. V mnohých článcích se můžeme setkat s názorem, nebo snad vírou, že USA mohou pomoci zabránit, aby se z Nikaraguy stala „další Kuba“, a to tím, že se již nedopustí stejných chyb, jako v 60. letech právě v případě Kuby. O svém strachu z Nikaraguy píše brzy po převratu v Nikaragui současný děkan Americké univerzity veřejných záležitostí a expert na Latinskou Ameriku William M. LeoGrande. LeoGrande (1979)

Pro zastánce Reaganovy podpory Contras byla hlavní hrozbou myšlenka, že pokud USA financování opoziční guerilly v Nikaragui přeruší, sandinistický režim přitvrdí v podpoře levicových hnutí sousedních států. V prosinci 1984 vyšel ve *Philadelphia Inquirer* článek, který poukazuje na tuto hrozbu. McCartney (1984) Článek píše o předpokladu, že vláda v Managui by na snížení, nebo dokonce zastavení financování opozice okamžitě odpověděla zvýšením vojenských dodávek levicových hnutí v El Salvadoru a následně i v sousedních státech Honduras a Kostarika. Jelikož senát odmítal nadále pokračovat v podpoře Contras, dočkal se obviňování ze sabotáže amerických zájmů. Buchanan (1984) Politik Patrick Buchanan, dodnes známý jako skalní konzervativec, napsal v roce 1984 článek, ve kterém kritizuje počínání amerického senátu a upozorňuje na svůj názor, že kdyby se Fidelova Kuba musela potýkat v 60. letech s prezidentem Reaganem, jistě by měla veliké problémy.

Odpor k FSLN vyvolával, kromě hrůzy z komunismu, také názor, že v Nikaragui jsou sandinistickou vládou porušována lidská práva. Toto tvrzení samozřejmě

mohlo být často podporováno právě se zmíněnou hrůzou z komunismu. Názor, že jsou zde často porušována lidská práva podpořil na samém sklonku 80. let např. historik Gregory William Sand ve své práci *Soviet Aims in Central America, The Case of Nicaragua*.

4.2.2 Soudobá kritika v USA

Není zdaleka pravdou, že by v USA neexistovali odpůrci Reaganova počínání v Nikaragui. Mnozí neviděli v jeho politice vůči FSLN žádné výhody. Svě rozčarování vyjadřuje v roce 1983 profesor na univerzitě v Princetonu Richard H. Ullman ve svém článku *At War with Nicaragua +*, kde se pozastavuje na tím, jak může země s 2 a půl miliony obyvatel tolik vyprovokovat velmoc, která je stokrát větší.

Jak už to bývá, čím déle podporovala Reaganova administrativa protivládní Contras, tím více bylo v USA nespokojených, kterých se ptali, co vlastně tato podpora, která stojí Američany obrovské peníze, přináší. Postoj veřejnosti se dále ještě zhoršoval poté, co vyšla na povrch aféra Írán-Contras. Úvodník *Atlanta Journal-Constitution* z 15. srpna 1986 komentoval situaci až rozhořčeně. Odvolával se především na finanční hledisko pomoci Contras a tázal se, jaké výsledky má podpora této skupiny a jakých cílů chce vlastně prezident Reagan dosáhnout. Autor zde vyjádřil názor, že je opravdu velice nepravděpodobné, že by finanční pomocí Contras americká vláda zabránila přítomnosti sovětských základů v Nikaragui a svržení sandinistické vlády. Atl (1986)

Nejedná se pouze o akademickou obec, kde se ozývaly v 80. letech hlasy proti tehdejší administrativě. Důrazně se proti ní postavila i část katolického hnutí v USA. Jejich jasný postoj, že americká podpora Contras protahuje válku a brání mírovým rozhovorům, byl podpořen hlasy nikaragujských biskupů volajících po vyjednávání namísto pokračování ve vojenském řešení. Ovšem sama skupina deklaruje, že v žádném případě netvrdí, že současná vláda v Managui je morálně čistá. Hyer (1988)

4.2.3 Postoj dalších států Západu

Pro doplnění situace se nyní podíváme na postoj některých západních zemí. Je nemožné hovořit za všechny západní země, přesto bych chtěla upozornit na základní rysy jejich postoje. Je potřeba si uvědomit, že žádná ze zemí Západu neměla takový zájem na odstranění sandinistické vlády jako USA. Bylo to dáno především geopoliticky, přičemž logicky např. Francie neměla takový strach

z ustanovení levicové vlády ve Střední Americe jako měly tento strach Spojené státy. Všeobecně se dá říci, že poté, co západní země nejdříve podpořily převrat v Nikaragui, nadále novou vládu podporovaly. Jak víme, to se týká i Spojených států po dobu Carterovy administrativy. V pozdějších letech se ale v západních zemích začínala objevovat jistá skepse, nebo zklamání. Kinzer (1983) Západní Německo bylo také jednou ze zemí, které dodávaly Nikaragui finanční pomoc po převratu v roce 1979. Avšak již v roce 1982 začalo docházet k pochybnostem, které vyjádřil člen Spolkového sněmu - Rainer Offergeld. Bon (1982) Dal najevo obavy, s jakými Bonn sleduje vývoj v Nikaragui, přičemž zdůraznil, že Spolková republika má v zájmu podporovat Managuu v demokratickém vývoji a pluralismu, ovšem současná situace nenasvědčuje tomu, že by byl takový vývoj reálný. Bon (1982)

Francie zpočátku také podpořila vládu v Managui, dokonce dodávala do Nikaraguy zbraně, což bylo také důvodem sporu mezi Paříží a Washingtonem. Eder (1982) USA obviňovaly Francii, že zásilka do Nikaraguy obsahuje i zbraně, které mohou být předány dále do El Salvadoru místní levicové guerille, což Francie rázně odmítla s tím, že zbraně jsou do Nikaraguy dodávány pouze za účelem sebeobrany. Eder (1982)

Především se jednalo o postoj sandinistické vlády, která vypadala čím dál radikálnější a snažila se prosazovat některé levicové kroky, které byly pro Západ nepřijatelné. Samozřejmě se jedná opět o kontext studené války, kdy měly kapitalistické země většinou odpor ke všemu, co se podobalo politice Východního bloku. Ovšem jednalo se i o konkrétní situace. Francie vystupovala především proti blízkým vztahům mezi Nikaragou a Libyí. Španělsko bylo přesvědčené, že Sandinisté mají konexe s Baskickou separatistickou organizací ETA. Západní Německo bylo zase nespokojené s příklonem Managuy k Sovětskému svazu a nesvobodou tisku v Nikaragui. Naopak země jako Švédsko a Nizozemsko zůstávaly Sandinistům nakloněny. Kinzer (1983)

Skutečnost, že západní země vnímaly nedostatky sandinistické vlády, neznamená, že souhlasily s Reaganovou politikou vůči Nikaragui. Přes kritiku nedemokratičnosti systému po roce 1979 projevovaly tyto země i nesouhlas s politikou USA ve Střední Americe. Dá se říci, že tyto země neviděly v levicových vládách ve Střední Americe takovou hrozbu, což může být dáno, jak jsem již zmiňovala, geografickou polohou, ale i jiným politickým vedením. V roce 1982 Francie kritizovala americkou zahraniční politiku vůči Střední Americe, což zdůvodňovala svým názorem, že Spojené státy vidí naivně veškeré konflikty jako součást studené války. Glo (1982) I Velká Británie se postavila ostře především proti zaminování přístavů Nikaraguy, kvůli narušení mezinárodní přepravy, a to z toho

důvodu, že odmítala porušování zásady svobodné plavby. Smith (1984)

Podíváme-li se na postoj Kanady, zjistíme, že tento severoamerický stát byl po celá 80. léta proti intervenci do Nikaraguy, dokonce celou dobu fungovala finanční podpora na rozvoj nikaragujského státu. GRAHAM (1987)

4.3 Odchod Reagana, konec studené války a změna ve vnímání konceptu nevměšování

Prezident Ronald Reagan opouští úřad prezidenta v roce 1989. Ve stejném roce padá v Evropě Berlínská zeď. Nacházíme se v období konce studené války a rozpadu Východního bloku. I v Nikaragui dochází ke změnám - prezident Daniel Ortega opouští post prezidenta a s ním končí i vláda FSLN. Ještě před volbami v Nikaragui nový prezident Bush pokračoval ve finanční pomoci Contras. Po odchodu FSLN a především po příchodu Billa Clintona na post prezidenta USA byla schválena finanční pomoc nikaragujské vládě. HOLMES (1993) Dá se tedy říci, že všechny politické atributy 80. let zmizely. Spojené státy přestal středoamerický stát Nikaragua tolik zajímat a díky dokumentům, které byly po skončení studené války zpřístupněny, dostalo se na veřejnost i více informací.

Celková změna situace se přirozeně odráží i v nejrůznějších textech, od prací akademiků po novinové články. V této podkapitole se budu zabývat tím, jak se na případ intervence Spojených států do Nikaraguy dívaly tyto texty právě po roce 1990.

4.3.1 Zastánci v USA

Zastánců Reaganovy politiky obecně najdeme mnoho. Někteří souhlasí s jeho hospodářskou politikou, tzv. reaganomikou, jiní ho obdivují za jeho neústupný postoj k Sovětskému svazu. Pokud ale hledáme někoho, kdo od 90. let dodnes projevoval souhlas s jeho politikou vůči Střední Americe, staví se za něj zejména ti, kteří se zastávají jeho politiky obecně, tzv. neo-konzervativci. Typickým příkladem je Joshua Muravchik, který je ve svých dílech zastáncem Reaganovy doktríny. Např. jeho kniha z roku 1991 *Exporting Democracy* popisuje jak neúspěch americké diplomacie přispěl k ustavení tragické dekády komunistické vlády, ale také její úspěch, kdy přispěla k záchraně Nikaraguy v podobě voleb v roce 1990. (Muravchik, 1991, 165)

Hovoříme-li o autorech, kteří podporují Reaganovu zahraniční politiku ve Střední Americe a kteří nejsou skalními konzervativci, pak najdeme většinou

ty autory, kteří uznávají, že skupina Contras měla mnoho nedostatků, ale že americká vláda neměla jinou možnost, než ji podporovat, jelikož druhá strana se stala spojencem Východního bloku. Např. článek Marka P. Lagona *The International System and the Reagan Doctrine* z roku 1992 se de facto staví k problému Nikaraguy tak, že Reaganova administrativa neměla jinou možnost, než spolupracovat s opozičními Contras a prakticky k tomu byla donucena, a to i přesto, že tato skupina nespĺňovala kritéria demokratických principů. Lagon (1992)

4.3.2 Kritici v USA

Protože se po roce 1990 objevuje opravdu mnoho kritických článků, podíváme se především na nejčastější důvody kritiky. Odpůrci Reaganovy doktríny praktikované v Nikaragui předcházející desetiletí obvykle tvrdí, že prezident riziko nikaragujské hrozby značně zveličil, protože Nikaragua coby země s o něco více než 5 miliony obyvateli nepředstavovala významnější riziko ani pro své sousedy, natož pro Spojené státy. Lawrence Pezzullo (1999) Expert na vztahy mezi USA a Latinskou Amerikou Peter H. Smith považuje ve své publikaci *Talons of the Eagle* z roku 2000 za pozoruhodné, že Střední Amerika byla v roce 1981 považována za nejdůležitější místo na světě pro Spojené státy. (Smith, 2000, 182) Podle Petera H. Smithe americké vnímání komunistického nebezpečí mělo za následek často nezodpovědnou politiku vůči celé Latinské Americe. Tento autor také tvrdí, že jak Fidelisti, tak Sandinisti se otočili směrem k Sovětskému bloku až poté, co Spojené státy přijaly nepřátelskou politiku. (Smith, 2000, 189)

Někteří jsou mnohem emotivnější. Např. žurnalista a analytik ze Seattlu Peter Constantini, který pracoval v Nikaragui ve druhé polovině 80. let, hluboce kritizuje zahraniční politiku Spojených států, především kvůli snaze svrhnout vládu, která podle jeho slov byla mnohem humánnější, než drsné vlády v Guatemale a El Salvadoru, ovšem měla smůlu, že byla ideologicky na „špatné straně“. Také připomíná brutalitu Contras, kteří měli na svědomí mnoho civilistů, a pozastavuje se nad Reaganovým ignorováním rozsudku Mezinárodního soudního dvora v roce 1986. Constantini (1995) Nebo žurnalistka Susanna Rodell, která působila několik let ve Střední Americe a která se ve svém článku *Reagan's actions in Nicaragua overshadow memorial pageantry* přiznává, že se v období 80. let za Reaganovu politiku vůči Nikaragui styděla, jelikož ho viní ze smrti mnoha nikaragujských civilistů. Rodell (2004)

4.4 Závěr

V této kapitole jsme se podívali na různé důvody proč autoři podporují, nebo naopak kritizují Reaganovu zahraniční politiku. Z výše uvedeného vyplývá, že během studené války najdeme více příznivců, než odpůrců. Lidé především ze začátku viděli hrozbu v komunismu jako nevyhnutelný důvod pro zásah ve Střední Americe. Přesto ale především lidé, kteří v Nikaragui působili během konfliktu, už v této době vyjadřovali svůj nesouhlas.

Po roce 1990 se na celý problém díváme zpětně, jelikož, jak jsme si již řekli, skončila jak studená válka, tak Reaganův prezidentský mandát, tak i vláda FSLN. V této době se objevuje více autorů, kteří se absolutně neztotožňují s intervencí proti Sandinistům a prezidentu Reaganovi zůstávají věrni především lidé, kteří se odvolávali na jeho politiku jako celek, tedy neo-konzervativci.

Kapitola 5

Změny ve vnímání Reaganovy zahraniční politiky vůči Střední Americe versus mezinárodní právo

5.1 Úvod

V této závěrečné kapitole se pokusím analyzovat výstupy především z kapitoly 2 a 4, přesněji řečeno, na základě zjištěných argumentů protistran v pohledu na Reaganovu politiku ve Střední Americe zhodnotím roli mezinárodního práva v této otázce. Nakonec se budu věnovat obdobným historickým případům.

5.2 Počínání Spojených států a mezinárodní právo

Ve čtvrté kapitole jsme viděli různé pohledy, kterými lze nahlížet americkou zahraniční politiku ve Střední Americe v 80. letech 20. století. Na jedné straně stojí ti, kteří vnímají rozšiřování komunistické ideologie jako hrozbu pro USA, na druhé straně jsou většinou ti, kteří odsuzují podporu Contras, jakožto zintenzivňování občanské války v Nikaragui. V průběhu času se většinou příliš nemění názory skalních zastánců jedné či druhé strany, ovšem postoje umírněně smýšlejících autorů vykazují jistý posun. Jak jsme si v minulé kapitole ukázali, po roce 1990 roste počet lidí, kteří nevidí v Reaganově podpoře nic jiného, než nesmyslné čerpání finančních prostředků.

Ovšem jedna věc je otázka rozdílného názoru lidí, druhá věc je otázka právní. Ve druhé kapitole jsem se věnovala právnímu vymezení v mezinárodních vztazích.

Jednalo se především o vymezení pojmů státní suverenity, právo národa na sebeurčení a vměšování do záležitostí jiného státu. Víceméně spolu všechny tyto pojmy souvisí. Mimo jiné bylo v této kapitole řečeno, že dnešní pojetí práva národa na sebeurčení přináší především právo národa zvolit si své zákonodárce bez zasahování třetího státu. Prakticky se dá říci, že Reaganova administrativa (a zdaleka ne pouze ta jeho) porušila tyto normy mezinárodního práva. To jsme ostatně viděli i na případu Nikaragua vs. Spojené státy americké, který jsme rozebírali také ve druhé kapitole. Jelikož USA podporovaly opoziční skupinu Contras ještě po odchodu Ronalda Reagana, tedy po nástupu prezidenta Bushe a tedy do voleb v roce 1990, je zřejmé, že rozsudek Mezinárodního soudního dvora byl naprosto ignorován.

V 80. letech nebylo příliš amerických autorů, kteří by rozebírali rozsudek soudu v Haagu, ovšem po roce 1990 se čím dál více autorů věnuje právě právnímu aspektu finanční podpory protisandinistickým skupinám a kritizuje ignoranci rozsudku z roku 1986.

Odsouzení na základě práva vidíme především u ostatních zemí. Již jsme hovořili o západních státech, např. o Velké Británii, která zcela odsoudila porušování zásady svobodné plavby po zaminování nikaragujských přístavů. Tyto státy v zásadě neviděly dostatečný důvod pro zasahování do vnitřních záležitostí Nikaraguy a svůj případný nesouhlas s kurzem, kterým se ubírala sandinistická politika vyjádřily především snížením, nebo zrušením finanční pomoci vládě. Což je podle mého názoru legitimní stanovisko. I země třetího světa projevovaly nesouhlas s americkým zasahováním do Střední Ameriky, ten projevily například na setkání nezúčastněných zemí v roce 1983. Riding (1983)

Z právního hlediska Mezinárodní soudní dvůr neuznal, že by jednání USA v Nikaragui bylo konáno v rámci kolektivní sebeobraně. Jak již bylo zmíněno ve druhé kapitole, tento případ je uplatňován pokud stát nebrání pouze sebe, ale práva ostatních členů mezinárodního společenství. Těžko říci, čí práva hájily Spojené státy podporou občanské války v Nikaragui.

Postoj Ronalda Reagana zde ukazuje na jediný záměr. Financováním ozbrojených antisandinistických skupin podporoval převrat v Nikaragui, přestože jím podporované válčení mělo za následek mnoho tisíc lidských životů. Těžko lze argumentovat tím, že zde existovalo zastrašování a pronásledování příznivců minulého režimu nebo porušování lidských práv, které ač neospravedlnitelné bylo mírnější než v sousedním El Salvadoru, jehož vláda byla Spojenými státy naopak podporována. Přestože zde tedy k porušování lidských práv docházelo, represe kritiků vlády byla mnohem méně násilná než třeba v Guatemale a El Salvadoru (povšimněme si rozdíl postoje Spojených států amerických, které právě vládu

v El Salvadoru finančně podporovaly, na rozdíl od podpory protivládních skupin v Nikaragui). Přesto represe zahrnovala zastrašování, pronásledování a ilegální zadržování oponentů. Byla zde zavedena cenzura tisku. K opětovnému zlepšení lidských práv nakonec došlo v roce 1988, kdy vláda nabídla ústupky opozici a vyhlásila národní volby na rok 1990. (John A. Booth, 2006, 83)

A proč v jedné zemi vláda, která se převratem dostala k moci, byla Reaganovou administrativou podporována a v podobné sousední zemi ne? Rozhodně není těžké najít odpověď. V El Salvadoru totiž zvítězila pravicová junta a levicové guerilly se postavily do boje proti ní, zatímco v Nikaragui se postavilo proti levicové vládě pravicové hnutí. Když jsem tedy ve třetí kapitole psala, že politika Spojených států sledovala v 2. polovině 20. století dva cíle, na případu Nikaraguy vidíme, že často bylo cílem spíše podpořit antikomunismus, než šíření demokracie. Někteří autoři se domnívají, že podstatné pro americkou pomoc Contras nebyla skutečnost, že byla v Managui u moci komunistická vláda, ale to, že byla tato vláda ve spojeneckém vztahu se Sovětským svazem. Lagon (1992)

Prezident Reagan svého cíle dosáhl, když v roce 1990 vyhrála volby Violeta Chamorro a FSLN odešla z vlády. Vidíme také, že pro USA v této době je důležité hledisko ideologického postoje mnohem více, než hledisko demokratičnosti a humánnosti daného režimu. Dokud v režimech Střední Ameriky nevznikla situace natolik závažná, že se do světového povědomí dostaly skandální praktiky diktátorských režimů, nedošlo v USA k jejich odsouzení, naopak za jejich loajlnost je podporovaly a financovaly. Nezáleželo tedy na tom, jestli je režim jakkoli brutální, ale na tom, zda byl pravicový a antikomunistický. Ronald Reagan je u nás často považován za člověka, který se razantně postavil proti komunismu, ovšem měli bychom se také zamyslet nad cenou tohoto postoje zastávaného za jakýchkoli podmínek.

Zamyslíme-li se, jestli byla 80. léta v Nikaragui pouze změnou vlády a pokračováním v nedemokratické tradici, nebo přechodem k demokratičtějšímu zřízení, najdeme spíše přibližování se k pluralismu a demokracii celkově (už volby v roce 1984 byly zpřístupněné opozičním stranám). Státy Latinské Ameriky se již tradičně potýkají s diktátorskou historií a jejich přibližování se k demokracii je velice křehké a ne vždy zcela dokonalé. V tomto kontextu snad nelze nikaragujský režim v 80. letech vidět tak démonicky, jak ho viděl prezident Ronald Reagan.

Vývoj nakonec vynesl zpět k moci Daniela Ortegu a od voleb v roce 2006 je opět prezidentem, FSLN má většinu v Národním shromáždění. Co však mohou Sandinisté Nikaragui ještě nabídnout, zůstává pouze otázkou. Pozoruhodné ale je, že tentokrát se o Ortegu a FSLN Spojené státy vůbec nezajímají, a už vůbec

nemají žádný zájem na jeho odstranění z vlády.

Případ Nikaraguy není rozhodně jediným, kdy Spojené státy porušovaly mezinárodní právo. Není mým úkolem zde rozebírat ostatní případy americké invaze a je těžké hledat historické události podobné případu Nikaraguy, protože vždy se najdou rozdíly. Mezi velice diskutabilní patří např. Operace Urgent Fury v roce 1983 proti levicovému vojenskému režimu v Grenadě odůvodněná bezprostřední hrozbou vůči americkým občanům (jen pro představu, tento karibský stát obývá kolem 100 000 lidí). Podíváme-li se do dnešní doby, není i Operace Iraqí Freedom, i když v mnohem rozsáhlejší měřítku, ukázkou zasahování do vnitřních záležitostí států z důvodu „bezprostřední hrozby“ pro USA? Nechci zde samozřejmě srovnávat průběh a vývoj, navíc s ohledem na důležitý historický přelom - konec studené války, ovšem bezpečnostní hrozba Sandinistů v Nikaragui pro Spojené státy byla prokázána asi podobným způsobem jako existence zbraní hromadného ničení v Iráku.

5.3 Závěr

V této kapitole jsem shrnula především právní hledisko konfliktu v Nikaragui. Viděli jsme, že třetí země se většinou stavěli ke konfliktu kriticky, a to proto, že neviděly dostatečný důvod na intervenci. Uvnitř Spojených států se mezi zastánce řadili a řadí dle mého názoru především ti, kteří zastávají neo-konzervativní linii politiky. Naopak autoři, kteří mají osobní zkušenost s občanskou válkou v Nikaragui nebo se dívají na konflikt čistě z právního hlediska, jsou spíše kritici financování Contras.

Přes nutnost chápat konflikt v kontextu studené války, není podle mého názoru na místě odvolávat se na nebezpečí komunistické hrozby. Je sice pravda, že pro Spojené státy byla z geopolitického hlediska přinejmenším nepříjemná přítomnost prosovětského režimu na západní polokouli, na druhou stranu, jak už bylo zmíněno, sandinistický režim se např. podle Petera H. Smithe obrací na Sovětský svaz až po odmítnutí ze strany Spojených států, navíc opět připomínám, že Nikaragua je stát s o něco více než 5 miliony obyvatel, což zní v porovnání s lidskou silou (a nejen tou) Spojených států až směšně.

Ze všech výše popsaných důvodů neexistuje podle mého názoru ani právní ani lidské hledisko, které by ospravedlňovalo počínání Reaganovy administrativy ve Střední Americe v 80. letech 20. století. Z právního hlediska se jednalo o porušení mezinárodního práva, z lidského hlediska se jednalo o podporu opozičních skupin, které neprokazovaly více demokratických atributů, spíše naopak, a v důsledku toho podporu dlouhé občanské války v Nikaragui.

Kapitola 6

Závěr

Ve své práci jsem zkoumala vliv Reaganovy administrativy na stát Nikaragua mezi lety 1981 - 1988. Došla jsem k závěru, že autoři jak odborné literatury, tak tisku vykazují proměnlivý trend, především po časové ose, a to tím způsobem, že do roku 1990 jsou američtí autoři všeobecně spíše nakloněni americkému zasahování do vývoje v Nikaragui a podpoře Contras, především z důvodu komunistické hrozby, po roce 1990 vidí čím dál více autorů tento postoj za přeceňování významu Sandinistů a staví se k zasahování spíše kriticky. Pod pojmem komunistická hrozba se skrývá zaprvé nebezpečí šíření komunismu do dalších zemí Střední, potažmo celé Latinské Ameriky, zadruhé se jedná o možnost přítomnosti po Kubě dalšího státu spřáteleného se Sovětským svazem na západní polokouli.

Z pohledu mezinárodního práva jsem nedošla k žádnému právnímu ospravedlnění, což dokládám i rozsudkem Mezinárodního soudního dvora z roku 1986. Nenašla jsem žádný důvod, proč by měly Spojené státy zasahovat do vnitřních záležitostí Nikaraguy, ani proč by měly používat proti tomuto státu jakoukoli sílu.

Ve druhé staťové kapitole jsem se snažila popsat základní body historického vývoje v Nikaragui, především v 80. letech, na druhou stranu je pravda, že kvůli nepřehlednému množství literatury a náhledem na téma lišících se zdrojů, bylo někdy velice těžké přiblížit se objasnění událostí, což se týká především otázky přístupu FSLN k lidským právům, např. v případě Miskitů.

Podle mého názoru je přínosem této práce analýza různých stanovisek, která zaujímali autoři před Pádem Železné opony a po něm. Myslím, že by bylo velice zajímavé zaměřit se v nějaké budoucí větší práci na porovnání změn ve vnímání konceptu nevměšování do cizích států u dvou nebo více historických případů,

aby bylo následně možné srovnat více výstupů.

Kapitola 7

Summary

The topic of the thesis describes the influence of the administration of the U.S. president Ronald Reagan in Nicaragua in 80's of the last century. The thesis is divided into four parts. The first one deals with the sources of the international law, which handle with the terms such as the state sovereignty, the right of nations to self-determination and the principle of non-interference. In this chapter I also examine the case Nicaragua v. The United States of America dealt with by the International Court of Justice in the years 1984-1986. In the next chapter I focus on the basic information related to the development in Nicaragua mainly in the years 1981-1988. In the following part I concentrate on the research of the reflection of these events both in the scientific literature and in the press. At the end of my study I analyse that reflection, the arguments of the supporters as well as of the critics and their changes in the timeline.

I found out that the authors in the U.S. before the year 1990 support predominantly the Reagan's policy in the Central America, by contrast to the authors after the fall of the Iron Curtain who are mostly the critics of that policy. I discovered during my research that the supporters before 1990 were influenced for example by the fear of the spreading of the communism. After 1990, however, most authors evaluate this fear as exaggerated. I explain this fact by the substantial changes in the international political situation enabling to evaluate the development of the U.S. policy towards Nicaragua in those times more in complex.

In my thesis I found out that according to the documents of the international law, which focus on the above mentioned terms like state sovereignty, but mentioning also the exceptions to the generally recognized rules such as humanitarian interventions, collective self-defence or interventions to a failed

state, the U.S. violated the rules of the international law.

Kapitola 8

Literatura

8.1 Odborná literatura

ALONSO, J. Una mirada a las elecciones de Nicaragua. *Revista Nueva Antropología*. 1985, , 27, s. 99–110. ISSN 0185-0636. Dostupné z: <http://redalyc.uaemex.mx/>. Staženo: 20.4.2011.

ARANA, R. G. Nicaragua. Dictadura y revolución. *Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe*. 2009, 6, 10, s. 231–264. ISSN 1794-8886. Dostupné z: <http://redalyc.uaemex.mx/>. Staženo: 20.4.2011.

BATAILLON, G. Trabajo del antropólogo y trabajo de los testigos, la Mosquitía 1982 - 2007. *Estudios Sociólogos*. 2008, 26, 3, s. 209–555. ISSN 0589-2961. Dostupné z: <http://redalyc.uaemex.mx/>. Staženo: 25.4.2011.

GARCÍA, M. J. La iglesia católica y su participación política en Nicaragua (1960-1979). *Contribuciones desde Coatepec*. 2007, , leden-červenec, s. 85–105. ISSN 1870-0365. Dostupné z: <http://redalyc.uaemex.mx/>. Staženo: 20.4.2011.

GEORGE B. TINDALL, D. E. S. *Dějny Spojených států amerických*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha, 2000. ISBN 80-7106-452-1.

HUDSON, K. A. *Justice, Intervention, and Force in International Relations*. Routledge: Oxon, 2009. ISBN 978-0415490252.

JOHN A. BOOTH, T. W. W. C. J. W. *Understanding Central America*. Westview Press: Colorado, 2006. ISBN 978-0813344218.

- KRUEGER, K. Internal struggle over U.S. foreign policy toward Central America: An analysis of the Reagan Era. *Presidential Studies Quarterly*. 1996, 26, 4, s. 1034–1046. ISSN 0360-4918. Dostupné z: <http://search.proquest.com>. Staženo: 20.4.2011.
- LAGON, M. P. The International System and the Reagan Doctrine. *British Journal of Political Science*. 1992, 22, 1, s. 39–70. ISSN 0007-1234. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/193861?origin=JSTOR-pdf>. Staženo: 24.4.2012.
- LAKE, D. A. The New Sovereignty in International Relations. *International Studies Review*. 2003, , 5, s. 303–323. ISSN 1468-2486. Dostupné z: <http://weber.ucsd.edu/~dlake/Reprints/Lake%20New%20Sovereignty.PDF>. Staženo: 19.3.2012.
- MURAVCHIK, J. *Exporting Democracy*. AEI Press: La Vergne, 1991. ISBN 978-0-7710-7289-5.
- NOLAN, D. *The Ideology of the Sandinistas and the Nicaraguan Revolution*. Institute of Interamerican Studies: República Dominicana, 1985.
- ONDŘEJ, J. *Úvod do mezinárodního práva*. Karolinum: Praha, 1998.
- SAND, G. W. *Soviet Aims in Central America, The case of Nicaragua*. Praeger: New York, 1989. ISBN 978-0275930509.
- SMITH, P. H. *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S. - Latin American Relations*. Oxford University Press: New York, 2000. ISBN 0-19-215998-9.
- TORRES, R. M. Nicaragua: Revolución y Alfabetización. *Revista Nueva Antropología*. 1980, 4, 015-016, s. 155–176. ISSN 0185-0636. Dostupné z: <http://redalyc.uaemex.mx/>. Staženo: 20.4.2011.
- DRIEST, S. Pro-democratic Intervention and the Right to Political Self-determination: The Case of Operation Irawqi Freedom. *Netherlands International Law Review*. 2010, , 57, s. 29–72. ISSN 0165-070X. Dostupné z: <http://cambridgefluids.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7638288&fulltextType=RA&fileId=S0165070X10100023>. Staženo: 3.2.2012.

8.2 Dokumenty

COURT, I. C. Judgment in the Case concerning the Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua. 1986. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=367&code=nus&p1=3&p2=3&case=70&k=66&p3=5>. Staženo: 21.4.2012.

OAS. Charter of the Organization of American States. 1948. Dostupné z: http://www.oas.org/dil/treaties_A-41_Charter_of_the_Organization_of_American_States.htm. Staženo: 12.4.2012.

OSN. Charta OSN. 1945. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-discretionary-soudniho-dvora.pdf>. Staženo: 14.4.2012.

OSN. Rezoluce RB OSN 1514. 1960. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/152/88/IMG/NR015288.pdf?OpenElement>. Staženo: 3.4.2012.

OSN. Rezoluce RB OSN 2625. 1970. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/348/90/IMG/NR034890.pdf?OpenElement>. Staženo: 21.4.2012.

8.3 Tisk

What does aid to contras buy? *The Atlanta Journal-Constitution*. 1986, , 15 August. ISSN 1539-7459. Dostupné z: <http://global.factiva.com.ezproxy.is.cuni.cz/ha/default.aspx>. Staženo: 30.4.2012.

Bonn official leaves for Nicaragua to review aid. *Special to the New York Times*. 1982, , 11.března, s. A.18 – A.18. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/424316294?accountid=35514>. Staženo: 2.3.2012.

France to send Nicaragua boats, trucks, helicopters. *The Globe and Mail*. 1982, , 8. ledna, s. P.12. ISSN 0319-0714. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/386578469/13653B0C950554C30E3/2?accountid=35514>. Staženo: 28.2.2012.

- BUCHANAN, P. J. Vote on Nicaragua - the Senate sabotaged U.S. interests. *Philadelphia Inquirer*. 1984, , 14.4., s. A.9. ISSN 0190-0838. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/293751729?accountid=35514>. Staženo: 21.2.2012.
- CONSTANTINI, P. Reagan-Era View Of Nicaragua Lives On. *The New York Times*. 1995, , 21. července, s. A24. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/430227525/fulltext/13662F75FAD713F64DE/2?accountid=35514>. Staženo: 12.3.2012.
- EDER, R. U.S. stance on Nicaragua angers Paris. *Special to the New York Times*. 1982, , 30. ledna, s. 1.6. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/424273450/136538D59765161AC7/10?accountid=35514>. Staženo: 1.3.2012.
- GRAHAM, J. W. Canada's policy on Nicaragua is independent and consistent. *Toronto Star*. 1987, , 7. března, s. B3. ISSN 1197-6144. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/435565146/1365E64336444F0694/3?accountid=35514>. Staženo: 2.4.2012.
- HOLMES, S. A. Nicaragua to get blocked U.S. aid. *New York Times*. 1993, , 3. dubna, s. 1.3–1.3. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/429032552?accountid=35514>. Staženo: 16.4.2012.
- HYER, M. Church groups Lobby Congress; Catholic Social Justice Leaders Urge End to U.S. Aid to Contras in Nicaragua. *The Washington Post*. 1988, , 30. ledna, s. d.18–d18. ISSN 0190-8286. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/306997044?accountid=35514>. Staženo: 13.4.2012.
- KINZER, S. Disillusion with Nicaragua grows in Europe. *Special to the New York Times*. 1983, , 16. listopadu, s. A.1–A.1. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/424803780?accountid=35514>. Staženo: 26.2.2012.
- LAWRENCE PEZZULLO, D. P. Nicaragua Still Needs Our Help. *The Washington Post*. 1999, , 2. srpna, s. A19. ISSN 0190-8286. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/408517114?accountid=35514>. Staženo: 14.4.2012.

- LEOGRANDE, W. M. The Revolution in Nicaragua: Another Cuba? *Foreign Affairs*. 1979, , podzim. ISSN 0015-7120. Dostupné z: <http://www.foreignaffairs.com/articles/32967/william-m-leogrande/the-revolution-in-nicaragua-another-cuba>. Staženo: 10.5.2012.
- MCCARTNEY, J. U.S. Aide says Latin Policy depends on Aid to Contras. *Philadelphia Inquirer*. 1984, , 13. prosince, s. A7. ISSN 0190-0838. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/293789112?accountid=35514>. Staženo: 21.10.2011.
- RIDING, A. Nonaligned bloc backs Nicaragua. *Special to the New York Times*. 1983, , 15 ledna, s. 1.8. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/424531219/1365E622A5B3E4E11D1/3?accountid=35514>. Staženo: 28.4.2012.
- RODELL, S. Reagan's action in Nicaragua overshadow memorial pageantry. *The Charleston Gazette*. 2004, , 11. června, s. 4A. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/331324816/fulltext/13662F75FAD713F64DE/3?accountid=35514>. Staženo: 27.3.2012.
- SMITH, H. Britain criticizes mining of the Harbors around Nicaragua. *Special to the New York Times*. 1984, , 7. dubna. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/424922689/136538D59765161AC7/13?accountid=35514>. Staženo: 13.4.2012.

Seznam použitých zkratk

CIA	Central Intelligence Agency
FSLN	Frente Sandinista Liberación Nacional = Sandinistická fronta národního osvobození
GN	Guardía Nacional=Národní garda
OSN	Organizace spojených národů
RB OSN	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů

Příloha A

Tabulka výsledků prezidentských voleb v prosinci 1984

ELECCIONES PARA PRESIDENTE Y VICEPRESIDENTE			
Partidos		Total de votos	%
{FSLN}	Frente Sandinista de Liberación Nacional	735 967	66.9
{PCDN}	Conservador Demócrata	154 327	14.05
{PLI}	Liberal Independiente	105 560	9.6
{PPSC}	Popular Social Cristiano	61 199	5.5
{PC de N}	Comunista	16 034	1.4
{PSN}	Socialista	14 494	1.3
{MAP-ML}	Movimiento de Acción Popular-Marxista-Leninista	11 352	1.04
TOTALES		1 098 933	100.0

FUENTE: *Consejo Supremo Electoral*. Publicación oficial, 15 de noviembre de 1984.

Alonso (1985)